

Economisch-Statistische Berichten

Televisiekijkers in Engeland

★

Prof. T. Keuzenkamp

Het rapport van de Commissie van
Advies inzake wettelijke regeling
van het accountantswezen

★

Mevr. Dra. M. J. 't Hooft-Welvaars

Woningvoorziening, kapitaalmarkt en
conjunctuur

★

Drs. M. P. Gans

Kapitaalwinstbelasting en uitkeringen
in aandelen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

41e JAARGANG

No. 2056

WOENSDAG 14 NOVEMBER 1956

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Bewindvoering
en Executele

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

Het College van Curatoren van de Technische Hogeschool te Delft roept gegadigden op voor de functie van

Adjunct-secretaris

als medewerker van de Secretaris dezer instelling. Gedacht wordt aan een ingenieur met ervaring op economisch gebied of op het gebied van secretariaats- en beheerswerkzaamheden, dan wel aan een econoom of jurist, die dergelijke werkzaamheden heeft verricht tegen de achtergrond van een technisch georiënteerde omgeving. Academische vorming is vereist. De mogelijkheid om t.z.t. de huidige secretaris op te volgen is aanwezig. Soll. brieven met uitvoerige gegevens te richten aan het College van Curatoren, Hoofdgebouw Technische Hogeschool, Julianalaan 134, te Delft.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam

Financiering van invoer,
uitvoer en transitio

Alle assurantien

Beleggingen en
vermogensbeheer

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam: Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.
Speciale nummers f. 2.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaft van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit; Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Televisiekijkers in Engeland

Het fenomeen televisie heeft in Engeland, evenals trouwens in vele andere landen, in snel tempo ingang gevonden: eind 1947 werd het aantal volwassen kijkers —lieden van 16 jaar en ouder — geschat op rond 80.000 of 0,2 pCt. der volwassen bevolking; eind 1955 op bijna 15 mln. of 39,8 pCt. der volwassenen. Omtrent de status en de kijkgewoonten van dit televisiepubliek heeft B. P. Emmett in een referaat ¹⁾ voor de „Royal Statistical Society” tal van belangwekkende, op de dagelijkse „Survey of Listening and Viewing” van de B.B.C. en andere enquêtes gebaseerde, mededelingen gedaan, waarvan wij er hieronder enkele laten volgen.

In de beginjaren der televisie werden de meeste kijkers onder de welgestelden aangetroffen. Eind 1947 telde de, naar inkomen gemeten, „upper 12” pCt. der volwassenen 48 pCt. der kijkers; de 20 pCt. behorend tot de middengroep 27 pCt. en de grote massa — 68 pCt. — der materieel minst bedeelde slechts 25 pCt. van het kijkend publiek. In de loop der jaren werd het televisiepubliek steeds minder „topzwaar”. Weliswaar nam het aantal kijkers

in alle inkomensklassen snel toe, maar in de lagere sneller dan in de hogere. Eind 1954 waren de percentages voor bovengenoemde klassen resp. 16, 25 en 59.

Het, naar inkomen gemeten, economisch verschil tussen kijkers en niet-kijkers is dus geleidelijk aan het verdwijnen en naar alle waarschijnlijkheid gaat de televisiespreiding ook wat het opleidingspeil der kijkers betreft, meer en meer de doorsnee der bevolking benaderen. De hierboven genoemde cijfers en de enquêtes uit vroeger jaren hebben echter aangetoond, dat de kans een televisietoestel in een gezin aan te treffen groter was, naarmate het gezinshoofd een groter inkomen genoot. Eveneens is gebleken dat, bij gelijk inkomen, lieden met een geringere schoolopleiding over het algemeen eerder geneigd waren een toestel te kopen dan gezinshoofden met hoger opleidingspeil. Emmett heeft de verleiding hieraan culturele beschouwingen vast te knopen het hoofd geboden door

¹⁾ „The television audience in the United Kingdom”, „Journal of the Royal Statistical Society”, part 3, 1956, blz. 284-312.

erop te wijzen, dat hieruit alleen kan worden geconcludeerd, dat, gegeven het inkomen, de beter opgeleiden een grotere kopersweerstand voor televisie aan de dag legden. Dit behoeft, voegt hij er zekerheidshalve nog aan toe, niet te betekenen dat televisie de intellectuelen minder aanspreekt, maar kan erop duiden dat andere bestedingsmogelijkheden hun belangrijker voorkomen.

Het kijken naar televisie vertoont een duidelijk seizoenspatroon: de belangstelling is het grootst in het eerste en vierde kwartaal van een jaar en uitgesproken lager in de overige kwartalen. Tot het 35ste levensjaar neemt de belangstelling voor televisieprogramma's toe; daarna blijft zij op ongeveer hetzelfde niveau. De tot

het 35ste jaar stijgende lijn der belangstelling wordt slechts onderbroken in de leeftijdsgroep 16-24 jaar, een verschijnsel, dat ongetwijfeld verband houdt met het feit, dat de jeugd van die leeftijd zijn vertier meer buitenshuis zoekt. Uit een onderscheiding der „daadwerkelijke” kijkers naar maatschappelijke positie, inkomen en opleiding kan voorzichtig worden geconcludeerd, dat er

meer gekeken wordt naarmate de status volgens één dezer criteria lager is. De mate, waarin degenen aan de top van de ladder keken was echter zo groot, dat het verschil in dezen tussen hen en zij die het minder ver hadden gebracht, niet van grote praktische betekenis wordt geacht.

Tot slot nog een enkel woord over de belangstelling voor televisie in de tijd. De tabel doet zien, dat lieden die al enige jaren televisie hebben, minder kijken dan zij, die kortgeleden een toestel hebben aangeschaft. Hoewel de gegeven jaarcijfers niet op dezelfde personen betrekking hebben — het is dus niet met zekerheid te zeggen dat televisieveteranen thans minder kijken dan vroeger — wekken zij de indruk, dat er in de loop van de tijd wel iets van de aardigheid van televisie afgaat en dat er sprake is van een terugkeer naar radio. Voorts suggereren de cijfers, dat het luisteren naar de radio onder de aanwezigheid van televisie te lijden heeft, zelfs indien er geen televisieprogramma wordt uitgezonden.

	(in pCt.) Het kijken en luisteren naar televisie, resp. radio door volwassenen, die televisie kregen in:				
	1953	1952	1951	1950	1949 of eerder
Kijken	47,1	45,0	43,6	44,1	40,4
Luisteren, wanneer er televisieprogramma's worden uitgezonden	4,6	5,0	5,2	5,4	7,6
Luisteren, wanneer er geen televisieprogramma's worden uitgezonden	51,7	50,0	48,8	49,5	48,0
	14,2	14,5	15,7	15,5	19,3

INHOUD

	Blz.		Blz.
Televisiekijkers in Engeland	983	Boekbesprekingen:	
Het rapport van de Commissie van Advies inzake wettelijke regeling van het accountantswezen, door Prof. T. Keuzenkamp	985	„Modern kwaliteitsbeleid” en „Statistische kwaliteitsbeheersing en productiviteit”, bespr. door J. H. Enters	995
Woningvoorziening, kapitaalmarkt en conjunctuur, door Mevr. Dra. M. J. 't Hooft-Welvaars	987	„Reclamekunde en Reclameleer”, bespr. door Drs. J. L. Wage	996
Kapitaalwinstbelasting en uitkeringen in aandelen, door Drs. M. P. Gans	992	„Algemene Ouderdomswet”, bespr. door Ir. J. N. Smit	997
Aantekening:		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet	997
Een belasting op de uitgaven?	994		

DE ARTIKELLEN VAN DEZE WEEK

Prof. T. KEUZENKAMP, Het rapport van de Commissie van Advies inzake wettelijke regeling van het accountantswezen.

In dit artikel wordt eerst een overzicht gegeven van de verschillende ontwerpen voor een wettelijke regeling van het accountantsberoep, welke sedert 1900 aan de orde zijn geweest. Thans is de situatie nog zo dat ieder zich, ongeacht zijn bekwaamheid of zijn betrouwbaarheid, accountant mag noemen. Uit het feit dat de Overheid nu moeilijkheden op het terrein der kwalitatieve onderscheiding ondervindt, zodra zij anderen het gebruikmaken van een deskundige op accountantsgebied voorschrijft, leidt schr. af dat de kansen van het vijfde wetsontwerp om het Staatsblad te bereiken gunstig liggen. De Commissie van Advies komt na zich uitgebreid te hebben laten voorlichten, tot een wetsontwerp dat voorziet in de stichting van een Orde van register-accountants. Het artikel bevat een samenvatting van de eisen voor inschrijving in het register gesteld, van de overgangs- en slotbepalingen en van de organisatie van de Orde. Schr. onderwerpt enkele punten aan een kritische beschouwing, o.a.: het valt op dat het wetsontwerp niet voorstelt de titel accountant te beschermen; daar onlangs een wetsvoorstel is gedaan om de titel register-ingenieur in te stellen voor niet-academisch gevormde technici, werkt het enigszins verwarrend — waarop ook de Commissie van Advies gewezen heeft — de term register-accountant in te voeren; het wetsontwerp wijst de diploma's door het Nederlands Instituut van Accountants afgegeven niet aan als rechtgevend tot inschrijving in het accountantsregister; de Overheid krijgt in het wetsontwerp verschillende bevoegdheden, waardoor zij invloed kan uitoefenen op de organisatie van de Orde; thans is de accountant de vertrouwensman in het maatschappelijk verkeer, maar door invloed van de Overheid zou hij kunnen worden tot opsporingsambtenaar van die Overheid.

Mevr. Dra. M. J. 'T HOOFT-WELVAARS, Woningvoorziening, kapitaalmarkt en conjunctuur.

Indien consumptie, overheidsuitgaven, investeringen in het bedrijfsleven en in de woningbouw samen niet groter zijn dan het nationaal produkt, terwijl de investeringen in de woningbouw zo groot zijn als de techniek en het aantal bouwvakarbeiders maar toelaten, is er, macro-economisch gezien, geen reden om de huren te verhogen. Men moet dan echter goed in gedachten houden dat de lage huur, met de daaraan noodzakelijk gekoppelde financieringswijze, de neiging blijft hebben om in de toekomst inflatoir te gaan werken. Daar de huidige financieringswijze potentieel inflatoir is, verdient het aanbeveling het huurbeleid zoveel mogelijk deflatoir te richten. Of hieraan wordt voldaan hangt in hoge mate af van de concrete maatregelen. De huurverhogingsmethode volgens het regeringsvoorstel heeft uit conjunctureel oogpunt geen waarde, integendeel zij werkt waarschijnlijk ongunstig. Vergelijking van het regeringsvoorstel met dat van Prof. Koopmans — zie „E.-S.B.” van 31 oktober en 7 november jl. — voert tot de conclusie dat uit conjunctureel oogpunt een 10 pCt. huurverhoging zonder compensatie aanbeveling verdient boven de door de Regering aanhangig gemaakte voorstellen. Het nadeel, dat nl. in het eerste jaar de huren minder snel aangepast zouden worden, wordt in het daaropvolgende jaar opgeheven. Het kardinale nadeel van het regeringsvoorstel, nl. de stijging van het prijsniveau en wel in het bijzonder de verdere stijging van de bouwkosten, wordt vermeden.

Drs. M. P. GANS, Kapitaalwinstbelasting en uitkeringen in aandelen.

De aanleiding tot dit artikel is de verklaring van de Regering, dat een onderzoek zal worden ingesteld naar de mogelijkheid en wenselijkheid van een „vermogensvermeerderingsbelasting”. In het kader van een dergelijke kapitaalwinstbelasting beziet schr. de mogelijkheid het probleem van de belastbaarheid van uitkeringen in aandelen (bonusaandelen, stockdividenden e.d.), op een voor aandeelhouders meer acceptabele wijze tot oplossing te brengen. Daartoe beschrijft hij de in de Verenigde Staten van kracht zijnde kapitaalwinstbelasting, waarbij onderscheiden wordt in „long term” kapitaalwinsten en -verliezen enerzijds en „short term” kapitaalwinsten en -verliezen anderzijds, terwijl de winsten en verliezen alleen relevant zijn voor zover ze zijn gerealiseerd. Jaarlijks moet de vermogensbezitter het resultaat van alle kapitaalwinsten en -verliezen vaststellen. Over uitkeringen in aandelen is geen belasting verschuldigd. Pas bij verkoop wordt het resultaat berekend, waarbij uitgegaan wordt van de zgn. gecorrigeerde kostprijs. In één opzicht steekt het Amerikaanse stelsel ongunstig af bij het thans in Nederland geldende, omdat in ons land de opbrengst van claims in het algemeen buiten beschouwing blijft. Schr. hoopt, dat bij eventuele invoering van een kapitaalwinstbelasting in ons land, daarin een regeling wordt geïncorporeerd betreffende uitkeringen in aandelen.

— SOMMAIRE —

Prof. T. KEUZENKAMP, Le rapport de la Commission Consultative en matière de la réglementation par la Loi de la profession d'expert-comptable.

Après avoir donné une vue d'ensemble des différents projets de loi concernant cette question depuis 1900, l'auteur nous parle de l'actuel projet de loi, qui pourvoit e.a. à la création d'un Ordre d'experts-comptables enregistrés. Ensuite l'auteur soumet à la critique quelques points du projet de loi.

Madame Dra. M. J. 'T HOOFT-WELVAARS, Satisfaction des besoins de logement, marché du capital et conjuncture.

L'actuel mode de financement de la construction de logements est potentiellement inflatoire. C'est pour cela qu'il est recommandable de viser à une politique des loyers qui est autant que possible déflatoire. Une comparaison du projet gouvernemental avec celui du professeur Koopmans — cf. nos éditions des 31 octobre et 7 novembre dernier — mène à la conclusion qu'au point de vue de la conjuncture une augmentation des loyers de 10 % sans compensation est préférable aux projets gouvernementaux en instance.

Drs. M. P. GANS, L'impôt sur l'accroissement du capital et la distribution de dividende sous forme d'actions.

En se référant à la déclaration du côté gouvernemental néerlandais qu'on allait étudier s'il est possible et désirable d'instaurer un impôt sur l'accroissement du capital, l'auteur traite de la réglementation qui existe à ce sujet aux Etats-Unis. Il espère, si en Hollande on devait en venir à l'instauration d'un impôt sur l'accroissement du capital, que l'on profitera de cette occasion pour y incorporer une réglementation concernant la distribution de dividende sous forme d'actions.

Het rapport van de Commissie van Advies inzake wettelijke regeling van het accountantswezen

Gedateerd 21 mei 1956 verscheen het rapport van de bij beschikking van de Staatssecretaris van Economische Zaken van 5 april 1954 ingestelde Commissie van Advies inzake wettelijke regeling van het accountantswezen. Wie op de hoogte is van de moeilijkheden, die deze commissie voor het samenstellen van dit rapport op haar weg gevonden moet hebben, zal ervan overtuigd zijn, dat zij met grote voortvarendheid aan de haar opgedragen taak heeft gewerkt. Wie van het rapport heeft kennis genomen en bedoelde moeilijkheden kent, zal moeten erkennen, dat hier een wel doordacht en helder gedocumenteerd werk is geleverd, waarvan verwacht mag worden, dat het toegevoegde ontwerp van wet zijn weg naar het Staatsblad zal vinden.

Het is niet de eerste maal dat een Ontwerp voor wettelijke regeling van het accountantsberoep het levenslicht ziet. In 1900 bood het Nederlands Instituut van Accountants een ontwerp aan H.M. de Koningin aan; in 1918 stelde de toenmalige Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen een staatscommissie tot het ontwerpen van een wettelijke regeling in, welke commissie in 1920 haar rapport uitbracht (commissie van Nierop); in 1925 verzocht de toenmalige Minister van Financiën aan de oudste drie accountantsverenigingen, waarvan sedertdien twee in het Nederlands Instituut van Accountants zijn opgegaan, een wettelijke regeling van het accountantsberoep te ontwerpen; de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid onderwierp dit ontwerp aan het oordeel van een Staatscommissie (commissie Bijleveld), die in 1930 haar verslag met een gewijzigd ontwerp indiende. Dit laatste ontwerp bracht het in 1940 bij de behandeling in de Staten-Generaal tot en met de Memorie van Antwoord, doch door de tweede wereldoorlog werd voortzetting van de behandeling verhinderd. Wat zal het lot van dit vijfde ontwerp zijn? Zijn kansen om het tot een goed einde te brengen zijn groter dan die van zijn vier voorgangers, omdat allens een toestand is gegroeid, die in de Memorie van Toelichting onder Algemene Beschouwingen over het wetsontwerp wordt getekend als een situatie, waarin een ieder ongeacht zijn bekwaamheid of zijn betrouwbaarheid, zich accountant mag noemen en als zodanig mag fungeren, welk feit ten gevolge heeft, dat niet weinigen zich als accountant presenteren, die niet voldoen aan de eisen van bekwaamheid en niet zijn gesteld onder tuchtrechtelijk toezicht op hun beroepsuitoefening, welke het prestige van de accountantsstand in Nederland hebben bepaald.

Thans is het dan zover dat, gelijk in de voormelde Algemene Beschouwingen is vermeld, de Overheid moeilijkheden op het terrein der kwalitatieve onderscheiding ondervindt, zodra zij anderen het gebruik van een deskundige op accountantsgebied voorschrijft, zoals herhaaldelijk is geschied. Het is te betreuren, dat het zover is moeten komen, maar à qui la faute? Het bijkans 60 jaren lang dralen met het tot stand brengen van een regeling is niet aan de goede vertegenwoordigers van het beroep te wijten, die tijdig en steeds maar weer hierop hebben aangedrongen, vooruitziende hetgeen anders zou ontstaan. Uit de omstandigheid, dat de Overheid thans zelve moeilijkheden ondervindt, leid ik af, dat de kansen van het vijfde wetsontwerp om het Staatsblad te bereiken, gunstig liggen.

Het moet gezegd worden, dat de Commissie geen moeite heeft gespaard om zich zowel door beroepsgenoten als door quasi-beroepsgenoten te laten voorlichten. Niet minder dan de besturen van alle haar bekende accountantsorganisaties, veertien in getal, heeft zij in de gelegenheid gesteld van hun zienswijze blijk te geven. Zij raadpleegde voorts de besturen van de Nationale Coöperatieve Raad, van het Economisch Instituut voor den Middenstand en van de Vereniging van Landbouwboekhoudbureaus. Het resultaat is een wetsontwerp, dat voorziet in de stichting van een Orde van registeraccountants, te noemen het Nederlands Instituut van Registeraccountants. De Orde heeft tot leden degenen, die in een door de Orde beheerd register zijn ingeschreven. Tegen betaling van een door de ledenvergadering bij verordening te bepalen vergoeding, welke aan de goedkeuring van de Minister van Economische Zaken is onderworpen, kan aan een ieder die zulks verlangt schriftelijk worden medegedeeld:

- a. of een persoon in het accountantsregister staat ingeschreven;
- b. of een ingeschrevene als registeraccountant is geschorst.

In het accountantsregister kunnen worden ingeschreven zij, die met goed gevolg hebben afgelegd:

1. hetzij het accountantsexamen aan een Rijksuniversiteit, aan de Universiteit van Amsterdam of aan een krachtens de Hoger Onderwijswet aangewezen bijzondere universiteit of bijzondere hogeschool;
2. hetzij het in de wet vermelde eenmaal per jaar af te nemen accountantsexamen, waaraan de Orde de daartoe vereiste medewerking verleent.

De inschrijving wordt in verschillende in art. 57 van de wet opgesomde, persoonlijke redenen, geweigerd.

Onder de overgangs- en slotbepalingen komt verder voor, dat voor aanwijzing ter inschrijving in aanmerking komen:

1. zij die met goed gevolg een ander accountantsexamen, dat voldoende vakbekwaamheid waarborgt, hebben afgelegd vóór het tijdstip, waarop voor de eerste maal het hiervoren vermelde accountantsexamen is afgelegd waaraan de Orde haar medewerking heeft verleend;
2. zij, die hetzij in het tijdvak van vijftien jaren, onmiddellijk voorafgaande aan het in werking treden van de wet gedurende ten minste tien jaren het beroep hebben uitgeoefend in een omvang en op een wijze, welke voldoende vakbekwaamheid waarborgen. In bijzondere gevallen kan de termijn van tien jaren korter zijn. Ook hier bestaat voor de inschrijving gelegenheid tot weigering om persoonlijke redenen.

De aanmelding tot inschrijving is aan termijnen gebonden, waarvan kan worden afgeweken indien ter beoordeling van de hierna te noemen commissie van toelating of het bestuur kan worden aangetoond, dat voor de betrokkene redelijkerwijs geen gelegenheid of aanleiding heeft bestaan een aanvraag eerder in te dienen, met dien verstande dat voor de betrokkenen sub 2 die mogelijkheid slechts twee jaren open blijft.

Het ontwerp voorziet voorts in een Commissie van toelating, te benoemen door de Minister van Economische Zaken en samen te stellen uit personen die het accountantsberoep uitoefenen of uitgeoefend hebben, of die in een functie bij het hoger onderwijs bij de opleiding voor het accountantsexamen betrokken zijn of zijn geweest.

Van de beslissingen van de Commissie van toelating is beroep mogelijk bij een Commissie van beroep, bestaande uit vijf leden, te benoemen door de Minister van Economische Zaken. Twee dezer leden moeten personen zijn als die welke in de Commissie van toelating zitting kunnen nemen; drie hunner mogen het accountantsberoep niet uitoefenen.

Voor het overige sluit het wetsontwerp nauw aan bij hetgeen in het goed georganiseerde accountantswezen reeds bestaat. Er is een ontwerp-regeling betreffende de beroepsuitoefening door de registeraccountants, vast te stellen door de Minister van Economische Zaken, dat met een enkele wijziging de inhoud van de Reglementen van arbeid en Ereregelen van het Nederlands Instituut van Accountants en de Vereniging van Academisch Gevormde Accountants evenaart. Er is een tuchtrechtspraak met een Raad van tucht en een Raad van beroep, welke procedureregelen in het ontwerp uitvoerig zijn omschreven. Er is een Examenbureau, waarvan de leden door de Minister van Economische Zaken worden benoemd, terwijl de regeling voor het examen wordt vastgesteld bij algemene maatregel van het bestuur. Een ontwerp voor zodanige regeling vergezelt het ontwerp van wet. Er is een Curatorium; de leden worden door de Minister van Economische Zaken aangewezen. Tenslotte zijn er de bepalingen op de geldmiddelen der Orde, die hierop neerkomen dat wat nodig is door de registeraccountants betaald zal moeten worden, iets wat tot nu toe ook tot de offers behoorde die door de accountants Niva werden gebracht.

Er rijzen bij het lezen van het wetsontwerp en zijn toelichting enkele vragen. In de eerste plaats valt op dat het wetsontwerp niet voorstelt de titel accountant te beschermen, gelijk men op grond van de hiervoren opgenomen uitlating in de Memorie van Toelichting zou verwachten. De toestand, waarin een ieder zich ongeacht zijn bekwaamheid of betrouwbaarheid accountant mag noemen en als zodanig mag fungeren, wordt dus bestendigd. De bestendiging van deze toestand wordt in de Memorie van Toelichting gemotiveerd door te stellen dat bescherming van de titel de belangen zou kunnen schaden van hen, die reeds van deze beroepsaanduiding gebruik maken en die zullen blijken niet onder de ontworpen regeling te vallen. Ik heb begrip voor de moeilijkheden waarvoor de Commissie op dit punt werd geplaatst; moeilijkheden die reeds in het ontwerp 1939 werden onderkend en die nadien nog weer in omvang zijn toegenomen, doch wat hier wordt geboden is een berusten in een verkeerd gegroeide toestand waarin een wettelijke regeling verbetering had behoren te brengen; de gevolgen van de traagheid van de Overheid worden zodoende op de goede individuen afgewenteld, in stede van hen tegen die gevolgen te beschermen.

De reeds in het ontwerp 1939 opgenomen weinig fraaie titel register-accountant wordt nu, onvoldoende gemotiveerd, aan de eigenlijke accountants toegekend, ter onderscheiding van de groep die de accountantsbekwaamheid en de accountantsbetrouwbaarheid niet bezitten en toch als accountants fungeren.

De Commissie zelve meent in haar aanbiedingschrijven

aan de Staatssecretaris van Economische Zaken tegen deze titel te moeten waarschuwen, omdat gelijk zij zegt, een situatie geschapen zal worden die stellig niet in het belang van de register-accountants ware, noch in dat der hogere technici die, wordt het voorstel van de Commissie ingesteld op 31 mei 1955 door de Staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen wet, de titel register-ingenieur zal doen ontstaan. Deze Commissie had tot taak voorstellen te doen met betrekking tot de titulatuur van niet-academisch gevormde technici. Zij wenst de titel ingenieur te reserveren voor de academisch gevormde technici en de titel register-ingenieur voor de niet-academisch gevormde technici. M.a.w. de lagere categorie technici worden ingeschreven in een register, terwijl bij de accountants juist de eigenlijke accountants worden ingeschreven. Het woord register krijgt hierdoor een verschillende betekenis afhankelijk van de aard van het beroep. Zal dit de bestaande verwarring niet vergroten?

Indien bescherming van de titel de belangen zou kunnen schaden van hen die reeds van deze beroepsaanduiding gebruik maken en die zullen blijken niet onder de ontworpen regeling te vallen, het enige motief is, en ik zie geen ander, dan zou inschrijving van deze lieden in een register dienen plaats te vinden met de bepaling dat zij zich voor een aantal jaren, desnoods levenslang, register-accountant zouden mogen noemen. Dit register zou gesloten moeten worden korte tijd na het tot stand komen van de wettelijke regeling. Van zelf zou daardoor het misbruik van de titel uitsterven, zou dus ook voorkomen worden dat dit misbruik steeds grotere omvang zou aannemen, zouden de belangen van hen die reeds van de beroepsaanduiding „accountant” gebruik maken niet worden geschaad (men neemt toch immers aan dat de toevoeging van „register” ook niet schadelijk is voor de eigenlijke accountants) en zou geen verwarring ontstaan met de titel register-ingenieur. De eigenlijke accountants zouden lid kunnen worden van een Nederlands Instituut van erkende accountants.

In de tweede plaats moeten de overgangs- en slotbepalingen, in het bijzonder die vervat in art. 80, voor hen die de ontwikkeling van het beroep gedurende 60 jaren hebben geleid, tot een grote teleurstelling voeren. Wat vermeldt de Memorie van Toelichting in haar Historisch overzicht onder Algemene beschouwingen?

„Nederland dankt het huidige bezit van een hoog ontwikkelde accountantsstand aan het omvangrijke en deskundige werk, dat door de Nederlandse accountants zelf aan de groei van hun beroep is ten koste gelegd.

Op het gebied van het onderwijs voor dit beroep is met name in het kader van de oudste thans bestaande accountantsorganisatie, zonder rechtstreekse steun van de overheid door de beroepsbeoefenaren een opleiding op hoog niveau tot stand gebracht. Zij kan de vergelijking met de in Nederland bestaande opleiding tot accountant vanwege het hoger onderwijs met ere doorstaan. Zij heeft een leerlingstelsel voor dit beroep mogelijk gemaakt, dat in zijn sociale strekking hoog moet worden aangeslagen en in de vorming voor het beroep een belangrijke plaats inneemt.

Daarenboven zijn de voor een vertrouwensberoep onmisbare beroepsregelen alsmede tuchtrechtelijk toezicht op de naleving dier regelen op zeer te waarden wijze tot stand gebracht en in stand gehouden. Ook internationaal geniet Nederland op het gebied van dit beroep een uitmuntende reputatie, dank zij hetgeen de accountants door middel van hun beroepsorganisatie en individueel hebben gepresteerd, zowel ten opzichte van hun buitenlandse collega's als ten dienste van de internationaal werkzame Nederlandse bedrijven en van het buitenlandse bedrijfsleven”.

Die oudste thans nog bestaande accountantsorganisatie is het Nederlands Instituut van Accountants; het zijn zijn leden die het beroep de goede naam hebben gegeven, waarvan de Commissie het bestaan erkent; het zijn tot

nu toe steeds zijn leden geweest, die de leiding van het accountancy-onderricht bij het hoger onderwijs hebben gehad en . . . het zijn nu zijn diploma's die niet in de wet als rechtgevend tot inschrijving in het accountants-register worden aangewezen, doch waarvan de Commissie van toelating nader de mogelijkheid zal hebben vast te stellen of dit recht daaraan verbonden zal worden en . . . het zijn zelfs de op dit ogenblik bij het hoger onderwijs nog fungerende leerkrachten die hebben af te wachten of hun uit de tweede hand gegeven zal worden wat hun studenten uit de eerste hand kunnen verwerven. Ik erken dat de Commissie voor een moeilijkheid stond, maar zij trok ook niet de consequenties uit de eer die zij het Nederlands Instituut van Accountants toezwaaide. Politiek wellicht, maar toch ook gebrek aan moed.

Ten slotte: de Overheid taste de autonomie van de Orde niet aan. De Overheid krijgt in het wetsontwerp verschillende bevoegdheden, waardoor zij invloed op de

organisatie kan uitoefenen. Zij houde bij de hantering daarvan rekening met hetgeen gedurende 60 jaren is gegroeid, waaruit de overtuiging geput kan worden, dat de verdere ontwikkeling kan worden overgelaten aan de beroepsgenoten. De accountants hebben bewezen bij voortdurende te beschikken over de krachten om die ontwikkeling te leiden. Zij hebben ervoor gezorgd, dat het bedrijfsleven — en ook de Overheid — wel weet waar de bekwaame en betrouwbare accountants te vinden zijn. Zij hebben voorts de openbare accountant gemaakt tot de vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer. Nimmer kan, zonder deze positie te schaden, ja zij zou deze zelfs vernietigen, de openbare accountant, zoals in andere landen wel voorkomt, worden tot opsporingsambtenaar van de Overheid. Een wettelijke regeling van het beroep zou tot een dergelijke ontwikkeling kunnen voeren, indien de Overheid zou menen, dat dit in haar belang is. De Overheid bezige voor opsporingswerk haar eigen ambtenaren.

's-Gravenhage.

T. KEUZENKAMP.

Woningvoorziening, kapitaalmarkt en conjunctuur

In het artikel van Prof. Koopmans¹⁾ vindt men onder de argumenten, die voor huurverhoging pleiten, er één dat, zoals hij opmerkt, weinig betekenis heeft voor de mate van nieuwbouw op dit ogenblik, maar toch macro-economisch van zeer veel belang is. Dit is het argument van het „vernieuwingsfonds”: de huren zijn te laag, de consumptie is dus te hoog. Dit heeft macro-economisch als consequentie dat er geen vernieuwingsfonds ontstaat, terwijl micro-economisch de consument went aan een te hoge consumptie in andere richting. In ruwe vorm luidt dit argument: door te weinig huur te betalen teren wij in op onze huizenvoorraad.

Dit interen van reëel vermogen heeft tot nu toe micro-economisch inderdaad plaats gevonden ten nadele van de verhuurders. Macro-economisch zou deze uitspraak echter alleen juist zijn indien er in feite geen nieuwbouw plaatsvond. Wat betekent immers het kweken van een vernieuwingsfonds, zowel in de reële als in de financiële sfeer?

Reële sfeer.

Een huizenexploitatiemaatschappij, die vele woningen bezit, zal uit de bruto-opbrengst een deel afzonderen ter vervanging van deze huizen. Dit geldbedrag kan buiten het bedrijf belegd worden, en t.z.t. aangewend worden om oude huizen te vervangen. Wanneer een dergelijke maatschappij echter een huizenbezit heeft waarvan de leeftijdsopbouw regelmatig is, komt er bijv. elk jaar een huis voor vervanging in aanmerking, en worden alle afschrijvingsbedragen jaarlijks in dat nieuwe huis gestoken. Die maatschappij vormt dan geen geldpotje, maar vervangt het oude fysieke bezit door nieuw fysiek bezit. Indien de leeftijdsopbouw regelmatig is, precies het juiste bedrag wordt afgeschreven, en er geen verandering van de bouwkosten of de rentevoet plaats heeft, zou zo'n maatschappij met hetzelfde geldkapitaal voortdurend hetzelfde aantal huizen (zij het steeds andere) kunnen blijven financieren. Dit zou ook nog kunnen, indien de afschrijving van alle bestaande huizen, en eveneens de huur, automatisch elk jaar aangepast werden aan veranderende bouwkosten en aan een veranderende rentestand.

Men zou Nederland nu kunnen vergelijken met een gigantische huizenexploitatiemaatschappij. Elk jaar wordt een hoeveelheid woondiensten verbruikt. Een vernieuwingsfonds wordt dan gevormd en gelijktijdig in de reële sfeer besteed, indien elk jaar evenveel nieuwe woondiensten („opgestapeld” in nieuwe huizen) geproduceerd worden als overeenkomt met de verbruikte woondiensten. Men houdt dan nl. de totale voorraad woondiensten op peil.

Een vernieuwingsfonds in de reële sfeer zou ook gevormd worden — maar niet aanstonds aan woningbouw besteed worden — indien jaarlijks een „potentiële” hoeveelheid nieuwe woondiensten tot stand kwam, m.a.w. indien de industrie elk jaar zo werd uitgebreid dat, wanneer de oude huizen werkelijk gesloopt dienen te worden, er een groot reservoir arbeiders klaar staat, die de beschikking hebben over de nodige bouwmaterialen en werktuigen om te bouwen en over de consumptiegoederen die hen tijdens de bouwperiode moeten onderhouden.

Wat echter voor de gemeenschap als geheel illusoir is, in tegenstelling tot de situatie bij een particuliere huizenexploitatiemaatschappij, is het vormen van een potje in geld. Wil dat enige zin hebben, en niet alleen maar een netto-deflatoire impuls betekenen, dan moet het potje een claim zijn op additionele goederen in de reële sfeer, dus óf op nieuwe huizen, óf op extra produktiemiddelen en consumptiegoederen ten dienste van bouwvakarbeiders. De enige zuiver financiële fondsvorming die zin zou hebben is het kweken van een deviezenpot, die dan een claim op buitenlandse goederen vertegenwoordigt.

Gelukkig is het niet nodig deze alternatieven uit te werken, daar de eerste mogelijkheid, het op peil houden van de voorraad woondiensten door het bouwen van nieuwe huizen, in feite plaatsvindt. Het is alleen noodzakelijk na te gaan, of nieuwbouw in voldoende mate plaatsvindt om uit dezen hoofde met gerust geweten te kunnen zeggen dat er in de reële sfeer werkelijk voldoende vervangen wordt.

Het rapport van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel van juni jl. gaat uit van een vervangingsbehoefte van 1 pCt. van de bestaande voorraad, dus ca. 25.000 woningen, per jaar. Daarin wordt van „vervanging” gesproken, gezien vanuit de onmiddellijke noodzaak van afbreken van oude woningen, dus ter berekening van de

¹⁾ „Waarom 25 pCt. huurverhoging ineens?” in „E.-S.B.” van 31 oktober jl.

duur van de woningnood. Prof. Koopmans vindt deze berekeningswijze te pessimistisch, en meent dat de noodzaak van vervanging in de eerstvolgende decennia dichterbij $\frac{1}{2}$ pCt. zal liggen, omdat de leeftijdsopbouw van de bestaande voorraad nogal gunstig is (het grootste deel is betrekkelijk recent).

Ik wil nu echter vervanging zien in de zin van het op peil houden van de voorraad woondiensten. Ons land telt ca. 2,5 miljoen huizen, die dus normaal 2,5 miljoen woondiensten per jaar leveren. Wanneer we de „inhoud” van een nieuwe woning op 100 woondiensten stellen, dus de levensduur op 100 jaar, moeten er reeds uit dit vervangingsoogpunt 25.000 woningen per jaar gebouwd worden. Sommige huizen worden thans echter dubbel bewoond, leveren dus twee woondiensten per jaar. Vele woningen worden slecht onderhouden, slijten dus sneller, en verbruiken zodoende ook méér, dan één woondienst per jaar. Het verbruik van woondiensten is om deze redenen meer dan 2,5 miljoen per jaar, en zou dus nieuwbouw van meer dan 25.000 woningen vereisen. Anderzijds zijn er onder de nieuwe huizen, die thans gebouwd worden, „uitgeklede” i.p.v. „volwaardige” woningen, die zeker geen 100 jaarwoondiensten op zullen leveren. Het schijnt mij dat we aan de veilige kant zijn indien we stellen dat voor de instandhouding van de totale voorraad woondiensten, dus van ons reële woningbezit, een nieuwbouw van 50.000 woningen per jaar noodzakelijk is.

Aangezien in ons land in de laatste jaren meer dan 50.000 woningen per jaar gebouwd worden, bevinden wij ons dus in de positie van de huizenexploitatie maatschappij die, haar bezit op peil houdt; het macro-economische equivalent van de afschrijving, nl. vervanging, wordt in de reële sfeer bereikt door de nieuwbouw.

Wat betekent dit in het kader van de nationale inkomens- en vermogensvorming? Globaal gesproken zijn wij tevreden wanneer totale consumptie, investeringen en overheidsuitgaven niet groter zijn dan het nationaal produkt, zodat de betalingsbalans op lopende rekening in evenwicht blijft, er geen overspanning optreedt, en de prijzen stabiel blijven. Met het oog op ons speciale probleem, de woningvoorziening ondanks de lage huren, kunnen wij dan ook nog tevreden zijn indien de totale investeringen voldoende zijn en daarvan een voldoende deel in de woningbouwsector terecht komt.

In een jaar waarin er dus geen inflatieverschijnselen optraden zouden wij kunnen zeggen: consumptie, plus investeringen in de woningbouw, plus investeringen elders in de particuliere sector (met name in het bedrijfsleven), plus overheidsuitgaven blijven binnen het nationaal produkt; er is dus uit *statisch* oogpunt, d.w.z. bij constante bevolking, geen vuiltje aan de lucht.

Uit *dynamisch* oogpunt is de situatie niet zo best; misschien investeert het bedrijfsleven genoeg om de bevolkingsaanwas op te vangen, de woningbouw echter beslist niet. Uit dat oogpunt zouden dus de bedrijfsinvesteringen, de consumptie of de overheidsuitgaven een veer moeten laten. Daar echter het hoofdprobleem bij de woningbouw thans niet zozeer een financieringsprobleem is, maar vooral een technisch probleem, heeft het geen zin op consumptie of industriële investeringen te gaan bekibbelen voordat wij zeker zijn dat er dan ook in feite meer huizen gebouwd kunnen worden²⁾. Het enige wat

zinnig is het verschuiven van reële produktiemiddelen binnen de bouwsector van consumptieve of industriële doeleinden (ziekenhuizen, scholen, kantoren, fabrieken) naar woningen. Zulks is dan ook in feite gebeurd.

In een jaar zoals 1956 waarin consumptie, investeringen in het bedrijfsleven en in de woningbouw, en overheidsuitgaven, wél het nationale produkt te boven gaan, dient beperking op te treden. Dit zal beperking moeten zijn in consumptie en/of bedrijfsinvesteringen en/of overheidsuitgaven. Men beperkt dan bijv. de consumptie om de betalingsbalans in evenwicht te krijgen; wanneer men zulks wil bereiken door huurverhoging, moet men zich niet tegelijkertijd de illusie maken dat men, omdat er nu micro-economisch gezien wederom reservering van afschrijvingsbedragen uit de huur mogelijk wordt, daarom ook meer kan gaan bouwen. Er wordt reeds meer gebouwd dan met afschrijvingen op vervangingswaardebasis correspondeert; er kan technisch niet nog meer gebouwd worden. Het is trouwens niet zeker dat de verhuurders hun vrijgekomen afschrijvingsbedragen zouden besparen.

Als middel ter beperking van de totale consumptie om het betalingsbalansevenwicht te herstellen is dus huurverhoging niet beter dan het verhogen van belasting op consumptiegoederen. Misschien is het zelfs een slechter middel; nl. wanneer aan de verhuurders de vrijheid gegeven wordt de verhoogde huuropbrengsten geheel te consumeren.

Het argument van het „vernieuwingsfonds” voert dus, in de reële sfeer, macro-economisch gezien, niet noodzakelijk tot huurverhoging.

De financiële sfeer.

Vóór de oorlog was de toestand als volgt. Uit de huren kon afgeschreven worden op basis van de aanschaffingswaarde, die in tijden van stabiele bouwkosten samenviel met de vervangingswaardebasis. Deze afschrijvingsbedragen, dus vrijgekomen oude besparingen, kwamen in handen van de verhuurders. Voor zover deze verhuurders institutionele beleggers waren, werden deze bedragen weer in enigerlei vorm — waarschijnlijk zelfs weer in huizen — belegd, zij vloeden dus in ieder geval weer naar de kapitaalmarkt. Indien de huizen in handen van particulieren waren die een hypotheek op hun huis hadden, dienden de afschrijvingsbedragen als aflossing van het hypotheecair krediet, en kwamen zij dus met vrij grote zekerheid weer op de kapitaalmarkt, en werden waarschijnlijk zelfs weer in andere woningen belegd. Ten slotte was er een deel van de verhuurders dat de afschrijvingsbedragen voor consumptie gebruikte en dus op hun bezit inteerden³⁾. Voor hen moesten nieuwe spaarders in de plaats treden (spaarderssubstitutie)⁴⁾.

Het grootste deel van de financiering van nieuwe woningen, voor zover die dienden om de totale voorraad op peil te houden, kon dus geschieden uit vrijgekomen oude besparingen, in casu de afschrijvingen op oude woningen. Hoewel betwijfeld kan worden of de nieuwbouw vóór de oorlog snel genoeg ging⁵⁾, of dus de nieuwe besparingen genoeg additionele huizen financierden, leek het proces

om de hele loonpolitiek overhoop te halen, heb ik het tekort aan bouwvakarbeiders, hoewel dit gedeeltelijk een loonpolitiek probleem is, hier beschouwd als een technisch gegeven.

²⁾ Zie het rapport van de Prof. Teldersstichting over het huurvraagstuk, 1955, blz. 12.

³⁾ Zie de slotparagraaf van het artikel van Prof. Koopmans in „E.-S.B.” van 7 november jl.

⁴⁾ Zie Dr. W. J. van de Woestijne op het Congres over de Woningnood, Utrecht, 20 oktober 1956. Een verslag van dit congres is opgenomen in „E.-S.B.” van 24 oktober jl.

²⁾ Dit afwachten van de econoom, totdat de bouwkundige de technische achterstand heeft ingehaald, is een niet geheel eerlijke probleemstelling. Door een verandering in de loonpolitiek zou immers wel degelijk aan de technische bottle-neck iets gedaan kunnen worden. Daar het echter onmogelijk is, zeker in dit artikel,

van regelmatige vervanging van oude woningen door nieuwe met behulp van oude besparingen uit de woningvoorraad vrij geruisloos te lopen. De kapitalen, gestoken in woonhuizen, vormden dus een „revolving fund”. Zij bleven grotendeels in de woningsector; wat er door de een werd ingeteerd, werd door de andere aangevuld.

De Overheid speelde in dit geheel ook een rol voor zover het woningwetwoningen betrof. De lagere huur was hier maar zeer ten dele een gevolg van subsidie op de woondienst, bijv. in de vorm van een te gering afschrijvingspercentage als component van de huur. Woningwetwoningen deden vooral een lagere huur omdat de Overheid kon lenen tegen een lagere rentevoet dan de hypotheekbanken, en dus ook tegen lagere rente kon financieren; de Overheid kon bovendien door groter uniformiteit goedkoper laten bouwen, en behoefde, doordat zij beneden de particuliere marktprijs aanbood, minder rekening te houden met leegstand. Toen dus de Overheid eenmaal als eigenaresse of quasi-eigenaresse gevestigd was, had ook zij kapitalen gestoken in de woningsector, die eveneens een „revolving fund” vormden.

Na de oorlog is de financiële situatie volkomen anders: uit de huur kan niet meer afgeschreven worden op vervangingswaardebasis. Die afschrijvingen welke nog vrijkomen worden, zeker door de particuliere verhuurder, al gauw beschouwd als aanvulling op het inkomen. Alleen indien zij dienen tot aflossing aan hypotheekbanken, of indien de woningen in het bezit zijn van institutionele beleggers, komen de afschrijvingsbedragen vrij zeker weer op de kapitaalmarkt terecht. Daar kunnen zij echter, de bouwkosten op 400 pCt. van vóór de oorlog stellende, maar een kwart van het vooroorlogse aantal huizen financieren.

Het „revolving fund” wordt dus ten dele geconsumeerd, blijft voor het overige deel in zijn *nominale* waarde bestaan, maar is dan absoluut ontoereikend voor de materiële vervanging. Er komen slechts weinig nieuwe spaarders opdagen, die bij de tegenwoordige bouwkosten als beleggers-in-nieuwe-huizen willen optreden. Voor zover dat nog voorkomt, is het hoofdzakelijk ter zelfbewoning. En ook deze gevallen zijn meestal alleen nog maar mogelijk omdat de Overheid in het financierings-vacuüm is binnengestapt. Dit laatste is trouwens van veel ruimere betekenis.

De Overheid heeft immers na de oorlog de functie van exploitant en financier van nieuwe woningen grotendeels overgenomen. Zij doet daartoe twee dingen: zij subsidieert de exploitatie van de nieuwbouw, door jaarlijkse bijdragen of door premies à fonds perdu, die het mogelijk maken de nieuwe huren minder exorbitant hoog te doen zijn dan uit oogpunt van rentabiliteit noodzakelijk ware. Tevens fourneert zij de kapitalen waarmee het overgrote deel van de nieuwe woningen gebouwd wordt. In deze laatste functie zou men de Overheid kunnen vergelijken met een enorme hypotheekbank die voor de volle 100 pCt. van de bouwkosten hypothecair krediet verstrekt.

Deze twee functies kunnen ook omschreven worden als: subsidie verlenen op woondiensten van alle nieuwe huizen, en kapitaal investeren in een deel van deze nieuwe huizen. Volgens de gangbare normen moet de Overheid voor de eerste functie belasting heffen, voor de tweede kan zij lenen. M.a.w. wat de huurders van nieuwe huizen gezamenlijk te weinig betalen om de exploitatie van die huizen te dekken, wordt opgebracht door de belastingbetalers gezamenlijk. Wat alle huurders (zowel van oude als van nieuwe woningen) gezamenlijk te weinig betalen

om als afschrijving op vervangingswaardebasis te kunnen dienen, wordt door overheidsleningen onttrokken aan de kapitaalmarkt (waar natuurlijk ook de financieringsmiddelen voor het excedent aan nieuwbouw — door de bevolkingsgroei — vandaan moeten komen).

Op de kapitaalmarkt wordt vraag uitgeoefend door:

1. de Overheid (voor andere doeleinden dan woningbouw);
2. het bedrijfsleven voor investeringen;
3. de woningbouwsector.

Er wordt aangeboden uit:

1. particuliere besparingen;
2. bedrijfsbesparingen (zowel desinvesteringen als nieuwe besparingen uit de winst);
3. besparingen uit de woningsector.

Vóór de oorlog werd de vraag uit de woningsector grotendeels gedekt door oude vrijgekomen besparingen uit diezelfde sector; de netto-vraag naar nieuwe besparingen voor dit doel was dus gering. Tegenwoordig moet deze vraag (die met name uitgaat van gemeenten) bijna geheel gedekt worden uit particuliere besparingen die niet uit deze sector afkomstig zijn. Dit kan zonder schokken op de kapitaalmarkt verlopen wanneer hetzij de vraag van beide andere sectoren veel kleiner is geworden, indien dus de Overheid voor andere doeleinden minder behoefte te lenen of het bedrijfsleven minder nieuwe middelen wil aantrekken, hetzij het aanbod veel groter is geworden, dus wanneer of de particuliere besparingen of de bedrijfsbesparingen sterk zijn toegenomen. M.a.w. een lage huur, die de verhuurder niet in staat stelt voldoende afschrijvingsbedragen als besparingen uit de woningsector op de kapitaalmarkt aan te bieden, zou desondanks géén nadelige consequenties voor de kapitaalmarkt hebben indien één van de volgende gevallen optreedt:

a. Als de Overheid hetzij zoveel belasting hief dat zij voor andere doeleinden dan woningbouw niet meer behoefte te lenen, hetzij de woningbouw zelf geheel uit belastingen financierde. De particuliere sector zou dan de „bestedingsruimte”, die de lagere huur zou kunnen geven, weer geheel zien verdwijnen door belastingheffing. De Overheid zou dan additioneel vermogen vormen, belichaamd in huizen. Dit zou betekenen dat in z'n geval het totale staatsvermogen toe zou nemen met de waarde van de door de Overheid nieuwgebouwde woningen.

b. Als de netto-vraag van het bedrijfsleven naar nieuwe middelen sterk afnam vergeleken met vóór de oorlog hetzij doordat de bruto-vraag verminderde (wat gezien de depressie vóór en de hausse na de oorlog onmogelijk is), of doordat de bedrijfsbesparingen zo groot zijn dat investeringen vrijwel geheel intern gefinancierd kunnen worden. Men zou ook kunnen zeggen dat dan tegenover een gestegen bruto-vraag naar kapitaal voor investeringen een gestegen bruto-aanbod van bedrijfsbesparingen staat. Dit laatste zou kunnen inhouden dat de arbeiders, in hun functie van consument een te lage huur betalende, en daarmee aanbod op de kapitaalmarkt verhinderende, anderzijds, nl. door lage lonen te ontvangen, er toe meegewerkt hebben dat de industrie grote winsten kon inhouden, en dus maar voor een gering deel als vrager op de kapitaalmarkt behoefte op te treden.

c. Als de gestegen vraag op de kapitaalmarkt uit de woningbouwsector opgevangen wordt uit een vergroot aanbod van particuliere besparingen. Dit laatste is niet zo onwaarschijnlijk als het lijkt. De sterke groei bijv. van bedrijfspensioenfondsen zou kunnen betekenen dat de consument, zij het min of meer gedwongen, meer spaart

dan vóór de oorlog, en daardoor een groter aanbod op de kapitaalmarkt tot stand helpt brengen. Wanneer de pensioenfondsen dat beleggen in obligaties, die dienen tot financiering van de woningbouw, dan zou dus nu met besparingen van alle *huurders* gefinancierd worden, wat vroeger met besparingen van alle *verhuurders* gefinancierd werd.

Van deze drie alternatieven is naar mijn mening ad a), dus het financieren uit belastingen van overheidsobjecten die normaal met leningen gefinancierd zouden worden, het minst wenselijk, het moeilijkst te verwezenlijken, en in de praktijk ook nauwelijks voorgekomen. Blijven over ad b) en ad c), die resp. betekenen: b) de reële lonen laag houden (eventueel door de prijzen niet te laten dalen waar het mogelijk zou zijn), zodat de winsten groot genoeg zijn om het overgrote deel der investeringen intern te financieren, en c) de (collectieve) besparingen zo'n omvang te laten aannemen, dat daaruit de nieuwe woningen gefinancierd kunnen worden. Wanneer a), b) en/of c) *niet* optreden, ontstaat er door een huurpeil dat geen vervangingsafschrijving toelaat, noodzakelijkerwijze schaarste op de kapitaalmarkt.

Een evenwicht van vraag en aanbod op de kapitaalmarkt is dus onder het huidige systeem van woningbouw-financiering alleen mogelijk indien:

- a) de Staat jaarlijks grote overschotten kweekt, of
- b) het bedrijfsleven jaarlijks grote winsten kweekt, of
- c) de consumenten — toevalligerwijze — zoveel meer besparen dan vroeger dat zij daaruit de nieuwbouw kunnen financieren.

Ad a) stuit bij de meeste groepen op grote weerstand, ad b) is alleen mogelijk in een hausse bij extreme zelfbeheersing van de arbeiders en ad c) is puur toeval⁶⁾. Het is dan ook geen wonder dat die kapitaalschaarste zich al eens gemanifesteerd heeft in de afgelopen jaren, zij het niet alleen om deze reden. Het directe gevolg is — daar niemand stilstand in de nieuwbouw wenst — het inflatoir financieren van die nieuwbouw, vide de periode waarin de grote gemeenten kasgeldleningen sloten om hun uitgaven voor woningbouw te dekken. Ook is het mogelijk dat door deze schaarste het bedrijfsleven genoodzaakt wordt inflatoir te gaan financieren. En hoewel het dus, als de factoren genoemd onder a), b) en c) sterk genoeg werken, niet noodzakelijk is dat de na-oorlogse financieringswijze tot inflatie voert, moet helaas geconcludeerd worden dat de kans daarop veel groter is dan tijdens de vooroorlogse toestand, toen de vraag naar kapitaal door de nieuwbouwsector voor een groot deel vrijwel automatisch werd bevredigd door het aanbod van besparingen uit de oudbouwsector.

Zelfs indien de huren tot een dergelijk peil verhoogd zouden kunnen worden dat zij een afschrijving op vervangingswaardebasis mogelijk maken, en indien al deze afschrijvingsbedragen door de verhuurders aan de kapitaalmarkt werden toegevoerd, dan nog blijft de moeilijkheid bestaan om dat deel van de nieuwbouw dat geen vervanging representeert, maar een gevolg is van de bevolkingsgroei, uit nieuwe besparingen te financieren. Juist deze vorm van investeringen, die een extreem lange omlooptijd heeft, niet rechtstreeks tot produktiviteitsverhoging bijdraagt, en toch absoluut essentieel is, zal dus nog lange jaren een extra vraag op de kapitaalmarkt

betekenen, en dientengevolge een druk op de consumptie en/of de overige investeringen leggen.

Conclusies i.a.v. het huurbeleid.

Wanneer wij nu de reële en de financiële sfeer samen trachten te bezien, kunnen wij tot de volgende conclusies komen. Indien consumptie, overheidsuitgaven, investeringen in het bedrijfsleven en in de woningbouw samen niet groter zijn dan het nationaal produkt, terwijl de investeringen in woningbouw zo groot zijn als de techniek en het aantal bouwvakarbeiders maar toelaten, is er, *macro-economisch gezien*, geen reden om de huren te verhogen. Men moet dan echter goed in gedachten houden dat de lage huur, met de daaraan noodzakelijk gekoppelde financieringswijze, de neiging blijft hebben om in de toekomst inflatoir te gaan werken.

Indien er reeds aanstonds sprake is van inflatie, zoals thans alleen al uit het gedrag van de betalingsbalans geconcludeerd moet worden, kan men de „schuld” gaan zoeken bij consumptie, Overheid (te hoge uitgaven of te lage ontvangsten), investeringen in het bedrijfsleven of in woningbouw (om geïmporteerde inflatie nu maar even buiten beschouwing te laten). Wanneer wij tot de conclusie komen dat de huidige financieringswijze potentieel inflatoir is, zou het aanbeveling verdienen het huurbeleid zoveel mogelijk deflatoir te richten. Of hieraan voldaan wordt hangt in hoge mate af van de concrete maatregelen.

Consumptiesector. Men zou de consumptie kunnen beperken door huurverhoging *zonder* looncompensatie, indien men er tevens zorg voor draagt dat de bedragen die verhuurders extra ontvangen niet worden geconsumeerd, maar hetzij bespaard worden, hetzij voor belastingbetaling dienen. Meerdere besparingen betekenen verruiming van de kapitaalmarkt, zodat het inflatoire beroep op de geldmarkt verminderd wordt. Meerdere belastingopbrengsten werken in principe geldvernietigend. In de praktijk werken zij echter alleen gunstig indien de Overheid bereid is om overschotten te kweken. Wanneer echter de Overheid de grotere ruimte, die de extra belastingopbrengst haar zou geven, gaat gebruiken om additionele wensen te bevredigen, terwijl zij „normaal” doorgaat om voor investeringsdoeleinden te lenen, is het uiteindelijk effect van de huurverhoging (voor zover die naar de Overheid geleid wordt) ter beperking van bestedingen weer nihil.

Overheidssector. Indien men de „schuld” voor de inflatie zoekt bij te hoge overheidsuitgaven en/of te lage inkomsten, zou huurverhoging een beetje helpen, daar de Overheid dan meer huur uit woningwetwoningen toucheert, minder subsidies op nieuwe huren behoeft te verstrekken, en van het inkomensaccres van verhuurders een deel als belastingen ontvangt. Men laat dan echter de last drukken of op de consumentensector (huurverhoging zonder compensatie), of op het bedrijfsleven (huurverhoging met compensatie zonder prijsstijging), zodat er eigenlijk alleen bezuiniging plaatsvindt op overdrachtsuitgaven, terwijl er geen sprake is van inkrimping van uitgaven van de Overheid in de reële sector. Dit laatste is echter juist wat in deze gedachtengang gewenst is.

Bedrijfssector. Indien men het investeringstempo van de industrie te hoog vindt, zou een verhoging met compensatie een middel zijn om de winsten te drukken (indien althans de prijsstabilisatie van Minister Zijlstra geen illusie is). Door te zorgen dat de verhoogde huuropbrengsten niet voeren tot meerdere consumptie van verhuurders, maar als besparingen op de kapitaalmarkt komen zou men daar een verlichting van inflatoire druk zien op-

⁶⁾ In dit verband ware het gewenst de premies van bedrijfspensioenfondsen niet te verlagen, zelfs waar dit mogelijk zou zijn ten gevolge van de nieuwe ouderdomsvoorziening.

treden. De vraag van het bedrijfsleven naar kapitaal ten behoeve van investeringen zou nl. iets afnemen (aangenomen dat de bedrijven zich met hun investeringsprogramma's meer laten leiden door behaalde winsten als indicatie van de toekomst, dan door verwachtingen omtrent de uiteindelijke effectieve vraag), terwijl het aanbod van besparingen zou toenemen.

Woningbouwsector. Indien wij ten slotte zouden moeten aannemen dat er inflatie is ontstaan door overbesteding aan nieuwbouw, dan zullen er toch waarschijnlijk weinig mensen zijn die dit op deze nieuwbouw zelf willen verhalen, maar zal matiging betracht moeten worden in de drie vorige sectoren.

Toepassing op het regeringsvoorstel.

Tot nu toe is officieel bekend gemaakt dat het in het voornemen ligt de oude huren met 25 pCt. te verhogen, en van de meeropbrengst die aan de verhuurders komt 50 pCt. te blokkeren voor de eerstvolgende 10 jaar, of korter als de omstandigheden daartoe aanleiding geven (dit laatste betekent waarschijnlijk: als de conjunctuur mocht omslaan). Naar verluidt zou voor deze huurverhoging looncompensatie worden toegestaan, hetgeen ook wel waarschijnlijk is, daar een 25 pCt. huurverhoging een vermindering van de consumptie met ca. 2 pCt. ten gevolge zou hebben, wat over het algemeen reeds als vrij ingrijpend wordt beschouwd. Hoe men de inkomstenbelasting wil regelen t.a.v. verhuurders, of deze dus ook inkomstenbelasting zullen moeten betalen over het geblokkeerde deel van hun ontvangsten, is nog onbekend.

Is dit voorstel nu een nuttig element in een samenstel van conjunctuurpolitieke maatregelen, of heeft het alleen betekenis uit billijkheidsoverwegingen t.a.v. verhuurders of t.a.v. de relatie tussen oude en nieuwe huren, of uit één of meer der doelmatigheidsoverwegingen zoals die door Prof. Koopmans zijn opgesomd?

Om de eventuele desinflatore werking na te gaan moeten wij het effect bezien op de verschillende sectoren die hierboven werden besproken.

Consumptiesector. De looncompensatie, die zich thans ook uitbreidt tot degenen die ouderdomspensioen ontvangen, heeft als gevolg dat, indien de prijzen constant bleven, het overgrote deel der oude huurders geen beperking in consumptie ondergaat. Slechts zij die geen compensatie ontvangen — hoofdzakelijk de kleine zelfstandigen — moeten hun consumptie beperken. De huurders van de nieuwste huizen, die wel looncompensatie maar geen huurverhoging krijgen, kunnen hun consumptie iets uitbreiden. De gezamenlijke huurders zullen dus hun consumptie vrijwel in stand weten te houden.

De verhuurders zien 50 pCt. van hun meeropbrengst blokkeren; uit de overige 50 pCt. moeten zij een deel als belasting afstaan. Het residu kan geconsumeerd of gespaard worden. Het is dus waarschijnlijk dat deze vorm van huurverhoging nauwelijks een verandering in de consumptiesector teweeg zou brengen, ware het niet dat het bedrijfsleven zonder twijfel de loonstijging in de prijzen zal doorberekenen. Een loonstijging van 2 pCt. heeft natuurlijk in verschillende bedrijfstakken ongelijke invloed op de prijzen, misschien zelfs is het in sommige gevallen onmogelijk om door te berekenen. Over het algemeen kan verwacht worden dat de prijzen hierdoor niet meer behoeven te stijgen dan met 1 pCt., zodat de consumptie met 1 pCt. beperkt zal worden.

Indien deze verwachte prijsstijging echter op zichzelf weer aanleiding geeft tot hogere looncompensatie, kan de beperking van de consumptie opnieuw teniet gedaan

worden, maar dit zou weer een verdere prijsstijging mee brengen, en zo vervolgens⁷⁾. Handhaving van het consumptiepeil is dus slechts mogelijk bij verhoging van het prijsniveau. De repercussies hiervan op export, bouwkosten, en via deze laatste op het toekomstige huurniveau, zullen dus bij volledige compensatie duidelijk voelbaar zijn.

Overheidssector. Door de voorgestelde huurverhoging zal het bedrag aan subsidies op nieuwe huren kleiner worden (behoudens voor zover de bouwkosten stijgen), de ontvangen huren van woningwetwoningen zullen hoger worden, en de belastingopbrengsten uit verhoogd inkomen van verhuurders eveneens. Het begrotingstekort zou dus minder worden, ware het niet dat anderzijds de uitgaven stijgen door het gestegen loon- en prijspeil.

Indien de Overheid de geblokkeerde bedragen van verhuurders zou laten beleggen in overheidsleningen zou zij haar vraag op de kapitaalmarkt met dit bedrag kunnen verminderen, en zodoende de inflatoire spanning op de kapitaalmarkt doen afnemen. De rentevoet voor overheidsleningen zou dan niet verder (althans minder ver) behoeven te stijgen, hetgeen in dit verband in ieder geval als zegenrijk gevolg zou hebben dat de nieuwe huren niet uit dezen hoofde nog hoger behoeven te worden. De stijging van de bouwkosten, die een gevolg is van de looncompensatie en de doorberekening in de prijzen, zal echter 1e. rechtstreeks een hoger peil van nieuwe huren veroorzaken, 2e. het te lenen bedrag weer groter maken, met als gevolg een nieuwe spanning op de kapitaalmarkt, stijgende rente, en uit dezen hoofde nogmaals stijging van de nieuwe huren. In het huidige voorstel, mits met compensatie, zitten dus belangrijke inflatoire tendenties, waartegenover de voorgestelde blokkering het enige, maar relatief zwakke, deflatore tegenwicht vormt.

Bedrijfssector. Indien het bedrijfsleven de hogere lonen kan doorberekenen in de prijzen wordt binnenslands zijn positie niet aangetast. Of de exportindustrie er nadeel van zal ondervinden hangt af van de mate waarin het buitenland eveneens inflatie pleegt. In ieder geval wordt onze exportpositie relatief ongunstiger dan zij zonder huurverhoging zou zijn. De investeringen worden dus in eerste instantie weinig of niet gedrukt, hoogstens als indirect gevolg van afnemende export. Uit deze sector is dus slechts een verergering van de conjuncturele situatie te verwachten.

Woningbouwsector. Het is niet de bedoeling dat de reële bestedingen in deze sector kleiner worden. Nominaal zullen zij door de loon- en prijsstijging groter worden. Hier reflecteert zich dus de inflatoire spanning in de andere sectoren.

Hoewel men zonder nadere kwantificatie van het bovenstaande moeilijk de inflatoire en deflatore gevolgen van deze wijze van huurverhoging tegen elkaar kan afwegen, lijkt het zeer waarschijnlijk dat het netto-effect inflatoir zal zijn. Wij moeten dus concluderen dat deze huurverhogingsmethode uit conjunctureel oogpunt geen waarde heeft, integendeel, waarschijnlijk ongunstig werkt. Als zodanig past zij zeer slecht bij de eerste en voornaamste doelstelling van het Regeringsprogramma, die deflatoir is.

De Regering heeft dus kennelijk de huurverhoging niet in verband willen brengen met het conjunctuurpolitieke beleid, dat zij niet wil bepalen dan na het advies van de S.-E.R. te hebben afgewacht. Zij heeft zich dus alleen laten leiden door de overtuiging dat een zo groot mogelijke huurverhoging om andere redenen noodzakelijk was.

⁷⁾ Het proces is niet oneindig, maar eindig, en wordt bepaald door de bekende multiplier-formule.

Om het voorstel politiek „haalbaar” te maken moest dan tot gedeeltelijke blokkering worden overgegaan, terwijl om dezelfde reden waarschijnlijk compensatie gegeven moet worden.

Toepassing op het voorstel-Koopmans.

Prof. Koopmans stelt voor een geleidelijke, liefst jaarlijkse, huurverhoging met 10 pCt. van het bedrag dat de huren thans uitmaken. Eventuele compensatie wil hij slechts laten komen uit verdere welvaartsstijgingen. Een mogelijke bestedingsbinding van de meeropbrengst die aan verhuurders ten goede komt, dus het leiden van die meeropbrengst naar de kapitaalmarkt, wil hij laten afhangen van twee aspecten, nl. billijkheidsoverwegingen t.a.v. het verhuurdersinkomen, en de conjuncturele situatie.

In de inflatoire toestand van vandaag zou m.i. gepleit moeten worden voor huurverhoging zonder compensatie. Meer dan 10 pCt. van de huurwaarde is dan noch politiek te verwezenlijken, noch wenselijk. Uit conjunctuurpolitieke overwegingen zou reeds aanstonds blokkering van de hogere huuropbrengsten aanbeveling verdienen, hetzij in de vorm zoals de Regering die voorstelt, hetzij in die van verhandelbare certificaten. Of bij een zo geringe huurverhoging echter de inkomenspositie van de verhuurder niet door een blokkering in het gedrang komt, is een vraag die men op billijkheidsoverwegingen zou moeten beantwoorden en waarop hier niet nader zal worden ingegaan.

Nemen wij aan dat ook bij een huurverhoging van slechts 10 pCt. de helft van de meeropbrengst geblokkeerd zou worden, dan zijn de gevolgen voor de verschillende sectoren:

Consumptiesector. De oude huurders zien hun consumptie met ca. $\frac{3}{4}$ pCt. afnemen, sommige nieuwe huurders in mindere mate, andere in het geheel niet. De verhuurders betalen 50 pCt. van hun meeropbrengst op geblokkeerde rekening; van de overige 50 pCt. betalen zij een deel in belastingen, zodat zij ten slotte een gering deel overhouden, wat zij kunnen besparen of consumeren. De totale consumptie zal dus voelbaar afnemen, maar weer niet

zodanig dat een schok voor de consumptiegoederen-industrieën te verwachten is.

Overheidssector. De Overheid ziet haar ontvangsten aan woningwethuren en belastingen toenemen, terwijl haar subsidies op een deel der nieuwe huren met een gering bedrag afnemen. Indien geblokkeerde bedragen gebruikt worden ter financiering van woningbouw ontstaat er enige verruiming op de kapitaalmarkt, met misschien een mogelijkheid tot een geringe rentedaling. Het effect op de overheidssector is dus licht deflatoir.

Bedrijfssector. Daar de lonen niet stijgen is de enige invloed die het bedrijfsleven ondervindt een kleine vermindering van de vraag uit de consumptiesector. Waarschijnlijk kan dit bijdragen om de overspanning in de industriële sector te verminderen. De exportindustrieën kunnen op dezelfde voet voortgaan. De bestedingen in de bedrijven zullen ongeveer even groot blijven. Het netto-effect in deze sector is dus hoogstens een klein beetje deflatoir.

Woningbouwsector. Daar de bouwkosten gelijk blijven, blijven de bestedingen in deze sector dezelfde. De huurverhoging heeft hier dus geen invloed.

Vergelijking van het regeringsvoorstel met dat van Prof. Koopmans voert dus tot de conclusie dat uit conjunctureel oogpunt een 10 pCt. huurverhoging zonder compensatie aanbeveling verdient boven de door de Regering aanhangig gemaakte voorstellen. Het nadeel, dat nl. in het eerste jaar de huren minder snel aangepast zouden worden, wordt in het daaropvolgende jaar opgeheven. Het kardinale nadeel van het regeringsvoorstel, nl. de stijging van het prijsniveau, en wel in het bijzonder de verdere stijging van de bouwkosten, wordt vermeden. In een jaar waarin men het deflatoire effect van deze methode niet wenst kan men naar mijn mening geheel of gedeeltelijke compensatie verlenen⁸⁾ en/of de blokkering achterwege laten.

Amsterdam.

M. J. t. HOOFT-WELVAARS.

⁸⁾ Daar wij dan een depressie veronderstellen is compensatie door loonsverhoging uitgesloten, maar zou men kunnen trachten te compenseren door belastingverlaging.

Kapitaalwinstbelasting en uitkeringen in aandelen

Met angst in het hart wacht de financiële gemeenschap af wat het resultaat zal zijn van het onderzoek dat, volgens Minister-President Drees, zal worden ingesteld naar de mogelijkheid en wenselijkheid van het instellen ener „vermogensvermeerderingsbelasting”. Toch zou een dergelijke maatregel voor de belastingplichtigen althans in één opzicht aantrekkelijk kunnen zijn. In het kader van een kapitaalwinstbelasting zou het nl. mogelijk zijn het probleem van de belastbaarheid van uitkeringen in aandelen (bonusaandelen, stockdividenden e.d.) op een voor aandeelhouders meer acceptabele wijze tot oplossing te brengen dan thans het geval is. Het is de bedoeling van dit artikel om het verband tussen kapitaalwinstbelasting en de belastbaarheid van uitkeringen in aandelen aan een beschouwing te onderwerpen, waarbij wij met name willen nagaan welke situatie in dit opzicht in de Verenigde Staten wordt aangetroffen.

Een vergelijking met de situatie in de Verenigde Staten ligt voor de hand. In de eerste plaats heeft Dr. Drees aangekondigd dat zal worden onderzocht of, bij het

instellen van een kapitaalwinstbelasting, de mogelijkheid kan worden gecreëerd om winsten en verliezen met elkaar te compenseren. Een dergelijke compensatiemogelijkheid bestond slechts in beperkte mate bij de na-oorlogse speculatiewinstbelasting, maar is volledig aanwezig in het Amerikaanse systeem. In de tweede plaats wordt bij de pleidooien, welke hier te lande worden gehouden voor vrijstelling van uitkeringen in aandelen, veelal verwezen naar de toestand in de Verenigde Staten, waar dergelijke uitkeringen onbelast zouden zijn¹⁾.

In grote lijnen geschetst ziet de Amerikaanse kapitaalwinstbelasting er voor de particuliere vermogensbezitter als volgt uit²⁾. Onderscheiden wordt tussen „long term” kapitaalwinsten en -verliezen enerzijds, „short

¹⁾ O.a. P. Rijkens, *Het bedrijfsleven en de belastingen*, Rotterdam 1956, blz. 10.

²⁾ J. Stanley & R. Kircullen, *The federal income tax*, 3e druk, New York 1955, blz. 124 e.v., blz. 331 e.v.; J. K. Lasser e.a., *Handbook of tax techniques*, 3e druk, New York 1952, blz. 829 e.v.; B. Harnett, *Capital gains and capital losses*, New York 1955, blz. 6 e.v.

(Advertentie)

AMSTLEVEN

Levensverzekering

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**

term" kapitaalwinsten en -verliezen anderzijds. Het criterium hierbij is, of het betrokken vermogensbestanddeel al dan niet langer dan zes maanden is aangehouden. Voor beide typen geldt echter dat winsten resp. verliezen alleen relevant zijn, voor zover zij zijn *gerealiseerd*. Boekwinsten of -verliezen spelen dus geen rol. (Daar er in de Verenigde Staten geen federale vermogensbelasting bestaat, heeft de hoogte van de koers dus geen invloed op de omvang van de belastingschuld, zolang niet tot verlies- of winstneming is overgegaan). Voor elk belastingjaar dient de vermogensbezitter nu vast te stellen of hij mutaties in de samenstelling van zijn vermogen heeft aangebracht en zo ja, met welke winsten en/of verliezen, op korte dan wel op lange termijn, dit gepaard is gegaan. In principe is van zulke winsten of verliezen sprake wanneer er een verschil is geweest tussen kostprijs en verkoopprijs van het vermogensobject in kwestie. Vervolgens moet de belastingplichtige het saldo bepalen van alle „short term” winsten en -verliezen; hetzelfde dient te geschieden t.a.v. alle „long term” winsten en -verliezen.

Nu zijn er verschillende situaties denkbaar, waarvan wij er hier slechts drie willen noemen. Als er per saldo een „long term” winst is en een „short term” verlies, maar het eerstgenoemde saldo is groter dan het tweede, dan dient te worden gekozen uit twee methoden. De belegger kan 50 pCt. van het verschil dezer saldi bij zijn „gewone inkomen” tellen, en dit bedrag wordt dan volgens het normale tarief belast; of hij kan over het volledige verschil een uniform tarief groot 25 pCt. betalen. Welke methode de vermogensbezitter zal kiezen hangt uiteraard af van het tarief dat op de top van zijn inkomen van toepassing is. Indien men de „long term capital gains” op zich zelf beschouwt, is hierover dus maximaal 25 pCt. aan inkomstenbelasting verschuldigd. Een tweede mogelijkheid is dat er een voordelig saldo is op de „short term” kapitaaltransacties maar een nadelig saldo op de „long term” transacties, terwijl het eerste saldo groter is dan het tweede. Het verschil tussen beide saldi geldt dan ten volle als inkomen, dat volgens het normale tarief wordt belast. De derde mogelijkheid die wij hier ten slotte willen bespreken is, dat er een netto-verlies is gerealiseerd, door welke constellatie van de saldi der „short term” en „long term” transacties dan ook. Van dit verlies mag in het belastingjaar waarin het is ontstaan ten hoogste \$ 1.000 worden afgetrokken van het gewone inkomen. Voor zover het verlies groter is dan \$ 1.000, wordt dit gedurende maximaal vijf volgende belastingjaren als een „short term capital loss” beschouwd; ook gedurende deze „carry-over” periode mag echter nimmer meer dan \$ 1.000 per belastingjaar van het overige inkomen worden afgetrokken.

Tot nu toe zijn er in het hier beschreven stelsel weinig aspecten naar voren gekomen die de Nederlandse belegger tot jaloezie aanleiding zouden kunnen geven — of het moest zijn dat het netto-verlies op kapitaaltransacties binnen zekere grenzen in mindering van het inkomen kan worden gebracht, en dat een federale vermogensbelasting ontbreekt. Maar hoe is het nu gesteld met de behandeling van uitkeringen in aandelen, dus van bonus-

aandelen; stockdividenden e.d.? In normale gevallen is deze zo, dat de ontvangst van dergelijke uitkeringen als zodanig geen belasting verschuldigd doet zijn. Toch hebben zij wel degelijk fiscale consequenties, en wel omdat zij de kostprijs van het oorspronkelijk bezit lager maken. Stel bijv., dat iemand 100 aandelen in onderneming A heeft gekocht en hiervoor \$ 5.000 heeft betaald. Indien deze aandelen na een jaar voor \$ 6.000 worden verkocht, bedraagt de „long term capital gain” op deze transactie \$ 1.000. Stel echter dat er, vóór de verkoop, een stockdividend ter grootte van 10 pCt. is uitgekeerd, zodat onze aandeelhouder hierdoor 110 aandelen A in portefeuille heeft gekregen. Op het ogenblik dat de uitkering plaatsvond behoefde hij hierover geen inkomstenbelasting te betalen; het enige gevolg van de uitkering was dat de kostprijs per aandeel is gedaald, en wel van \$ 5.000 : 100 = \$ 50 per aandeel tot \$ 5.000 : 110 = ca. \$ 45½ per aandeel. Zou de aandeelhouder onder deze omstandigheden tot (gehele of gedeeltelijke) verkoop besluiten, dan wordt bij de berekening van de kapitaalwinst uitgegaan van de gecorrigeerde („adjusted”) kostprijs ad \$ 45½ per aandeel. Bedraagt de verkoopprijs, ondanks de vergroting van het aandelenkapitaal van onderneming A, wederom \$ 60 per aandeel, dan is er een grotere kapitaalwinst gemaakt, en is dus meer belasting verschuldigd dan in het eerste geval. Is de koers op het ogenblik van verkoop daarentegen juist zoveel lager als in overeenstemming is met de kapitaalsuitbreiding, dan is geen grotere kapitaalwinst gemaakt.

Indien wij de Amerikaanse regeling met betrekking tot uitkeringen in aandelen ten besluite stellen naast het in Nederland gevolgde systeem, dan blijkt het volgende. In één opzicht steekt het Amerikaanse stelsel ongunstig af bij het Nederlandse, omdat in ons land de opbrengst van claims in het algemeen buiten beschouwing blijft, terwijl hiervoor in de Verenigde Staten in principe hetzelfde geldt als voor stockdividenden en bonusaandelen. Het voordeel van het Amerikaanse stelsel is echter dat alleen dan belasting is verschuldigd indien uitkeringen in aandelen leiden tot een *gerealiseerd vermogensaccres*. De belegger moet er dus niet alleen, in geld uitgedrukt, „op vooruit zijn gegaan”, maar het dient ook tot een realisatie van deze kapitaalwinst te zijn gekomen; eerder is geen belasting verschuldigd. Bovendien geldt voor uit dezen hoofde gerealiseerde kapitaalwinsten, voor zover „long term”, op verzoek van de belegger een bijzonder tarief van maximaal 25 pCt. In Nederland daarentegen vormt de nominale waarde van de uitgekeerde aandelen als zodanig belastbaar inkomen, ook als de uitkering niet met kapitaalwinst gepaard is gegaan of indien sprake is van een papieren winst die nooit wordt gerealiseerd, doordat de uitkering in aandelen slechts tijdelijk tot een vermogensvermeerdering heeft geleid. Bovendien is op dergelijke uitkeringen in normale gevallen geen bijzonder tarief van toepassing.

Het is dus te hopen dat, indien het in Nederland al tot instelling van een kapitaalwinstbelasting zou moeten komen, van deze gelegenheid gebruik zal worden gemaakt om hierin een regeling betreffende uitkeringen in aandelen te incorporeren.

Amsterdam.

M. P. GANS.

AANTEKENING

Een belasting op de uitgaven?

In Engeland is een discussie gaande over de vraag van het voor en tegen van heffen van belasting op de uitgaven in plaats van op het inkomen. Deze vraag wordt daar van meer dan academisch belang beschouwd. Het verschijnen in 1955 van het boek van N. Kaldor, getiteld „An Expenditure Tax”, is aanleiding geweest tot een hernieuwde belangstelling voor dit onderwerp. In het oktober-nummer van „Lloyds Bank Review” schreef Dr. A. R. Prest hierover een interessant artikel, waaraan het onderstaande is ontleend.

Bij een belasting op de uitgaven worden besparingen niet, ontsparingen daarentegen wel belast. Voor de inkomstenbelasting is het inkomen de grondslag van de belastingheffing; welk deel hiervan is geconsumeerd — dus is uitgegeven — is de fiscus onverschillig. Voor de uitgavenbelasting zijn de uitgaven echter de grondslag van de belastingheffing; de fiscus interesseert zich in principe niet voor de hoogte van het inkomen. Ter illustratie diene volgend voorbeeld. Stel, dat iemand met een inkomen van f. 10.000 per jaar f. 8.000 consumeert. Volgens de inkomstenbelasting wordt hij dan aangeslagen op basis van f. 10.000; volgens de uitgavenbelasting daarentegen wordt hij belast op basis van f. 8.000. Vertereert hij in een bepaald jaar zijn gehele inkomen van f. 10.000 en bovendien nog f. 2.000 door intering op zijn vermogen, dan wordt hij volgens de uitgavenbelasting aangeslagen op basis van f. 12.000.

In verscheidene opzichten verschilt deze algemene uitgavenbelasting van de indirecte belastingen, t.w.: 1. de indirecte belastingen worden geheven bij de fabrikant of handelaar; 2. de indirecte belastingen drukken niet in dezelfde mate op verschillende goederen en diensten; 3. het is praktisch onmogelijk door middel van indirecte belastingen de totale consumptie van een individu op een progressieve wijze te belasten.

De idee van de uitgavenbelasting is niet nieuw. Reeds Thomas Hobbes stond er sympathiek tegenover; ook J. S. Mill, Pigou en Irving Fisher waren er voorstanders van. Zij legden vooral de nadruk op het sparen-bevorderende element. Kaldor gaat in zijn boek echter uit van het politieke beginsel, dat het voorkómen van een grote mate van economische ongelijkheid een algemeen aanvaarde functie is van de belastingheffing. Volgens Kaldor moet het criterium voor de economische ongelijkheid veeleer worden gevonden in de consumptie-ongelijkheid dan in de verschillen in inkomen en vermogen. Een bijzonderheid is, dat in Groot-Brittannië de meeste kapitaalwinsten niet onder de huidige „income tax” vallen, hetgeen de consumptie-ongelijkheid in zekere mate bevordert. Kaldor ziet dan ook als enig middel om te bereiken dat niemand een te groot beslag legt op het nationaal produkt, het rechtstreeks belasten van de consumptie.

Daar, zoals gezegd, kapitaalwinsten en ook toevallige winsten — onverschillig of deze geconsumeerd of bespaard worden — niet onderhevig zijn aan de „income tax”, doch, zodra ze geconsumeerd worden, wel onder een uitgavenbelasting zouden vallen, zou een belasting op de uitgaven, die in dezelfde mate progressief is als een inkomstenbelasting, waarschijnlijk de consumptie-ongelijkheid sterker verminderen. Het blijft echter de vraag, of vermomde vormen van consumptie, zoals deze wel voorkomen op onkostenrekeningen van ondernemingen, niet

zouden blijven voortbestaan bij invoering van een uitgavenbelasting.

Beziet men het effect van een uitgavenbelasting over een reeks van jaren, daarbij tevens rekening houdend met het ontsparen, waarover in de jaren van ontsparing belasting betaald moet worden, dan komt men tot de gevolgtrekking dat het sparen vrijwel niet bevorderd zal worden. Alleen zal de man die spaart onder de uitgavenbelasting een zeker voordeel genieten, doordat bij deze belastingvorm een groter deel is vrijgesteld in de jaren waarin hij spaart dan onder de inkomstenbelasting en daarover zal hij — zolang hij niet ontspaart — meer rente ontvangen.

Een ander criterium ter beoordeling van de verdiensten van verschillende vormen van belasting is de mate waarin zij tot conjunctuurstabilisatie bijdragen. Het voordeel van de gewone inkomstenbelasting is dat zij meer opbrengt in de hausse dan in de depressie (built-in stability). In een hausse zal bij een hoge spaarquote een uitgavenbelasting minder belastinggelden in de Schatkist doen stromen dan een overeenkomstig zware inkomstenbelasting. Kaldor verwacht evenwel dat er onder de inkomstenbelasting minder gespaard zal worden in de particuliere sfeer. Waarschijnlijk zou het effect voor de consumptie gelijk blijven; alleen zou een groter deel van het nationale inkomen onder de inkomstenbelasting bij de Overheid terecht komen, die het op haar beurt weer zou besteden, terwijl onder de uitgavenbelasting de particulieren het al of niet via de kapitaalmarkt ter beschikking zouden stellen van de particuliere investeerders.

Teneinde het stabiliseren van de economie niet geheel voor rekening van de uitgavenbelasting te laten, bepleit Kaldor aan de uitgavenbelasting een systeem te verbinden van belastingheffing op of subsidiëring van investeringen. Hierdoor zouden wisselvalligheden in de stroom van particuliere besparingen die al of niet tot investeringen leiden kunnen worden afgezwakt. Het staat echter te bezien of de omvang der investeringen wel voldoende zou reageren op genoemde veranderingen in belastingheffing (c.q. subsidiëring).

Ook zij, die in principe veel voelen voor een uitgavenbelasting, zijn er zich van bewust dat toepassing van een dergelijke belasting in de praktijk op grote moeilijkheden zou stuiten. Daarom wil bijv. Kaldor wél de in Groot-Brittannië bestaande „income tax” laten voortbestaan, doch de zgn. „surtax” vervangen door een uitgavenbelasting. Het direct vaststellen van het door ieder geconsumeerd bedrag is ondoenlijk. Daarom zou men toch eerst het inkomen moeten bepalen, hiervan de besparingen aftrekken en de ontsparingen erbij optellen. Daartoe zou de belastingplichtige alle veranderingen in bank-, spaarbank- en giroaldi, leningen, giften, winsten uit loterijen en de resultaten van transacties in effecten en onroerend goed moeten aangeven bij de belastingdienst en deze zou in staat moeten zijn deze aangifte te controleren. De uitgaven voor de aanschaffing van duurzame consumptiegoederen en onvoorziene uitgaven zoals bij ziekte, zouden voor de bepaling van het jaarlijks geconsumeerde bedrag over een aantal jaren verdeeld moeten worden.

Hoewel Dr. Prest erkent dat Kaldor nauwkeuriger dan enige andere auteur over dit onderwerp de toepassingsmogelijkheden van een uitgavenbelasting heeft onderzocht en uitgewerkt, komt het hem voor dat aan toepas-

sing van een uitgavenbelasting zulke grote moeilijkheden verbonden zijn, dat de meeste er mee te verwezenlijken doeleinden eenvoudiger door wijzigingen in de inkomstenbelasting bereikt kunnen worden.

BOEKBESPREKINGEN

Ir. A. H. Schaafsma en Ir. F. G. Willemze: „Modern kwaliteitsbeleid”. Meulenhof, Amsterdam, 1954, 454 blz., f. 22,50.

Dr. W. Geiss: „Statistische kwaliteitsbeheersing en productiviteit”. Diligentia, Amsterdam 1956, 76 blz., f. 5,90.

Van het in 1954 verschenen boek van Schaafsma en Willemze zal binnenkort een tweede druk verschijnen. Dit is een aanwijzing voor de belangstelling die deze behandeling van dit onderwerp in ons land heeft getrokken.

De beide hierboven genoemde boeken komen uit de „Philipshoek”: Schaafsma en Willemze zijn verbonden aan de afdeling „technische efficiency en organisatie” van genoemd bedrijf; Dr. Geiss, thans gepensioneerd, was directeur van de gloeilampenfabriek. Deze resultaten, afkomstig van een „staforgaan” van deze onderneming en van een „lijfunctionaris” zijn een weerspiegeling van de aandacht die in dit, om zijn wetenschappelijke bedrijfsorganisatie befaamde, concern aan dit onderwerp wordt geschonken.

In „Het Financieele Dagblad” van 23 juli 1956 geeft de „f-correspondent” van dit blad onder de titel „Zonder enige voorbereiding” een beschouwing over de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse metaalnijverheid. Hij wijdt daarbij speciaal aandacht aan de positie van de Nederlandse bedrijven wat de kwaliteit van de voortgebrachte produkten betreft. Hij merkt hierin onder meer het volgende op: „... voor bedrijven als Philips, AKU en Hoogovens is het bij wijze van spreken een klein kunstje om de kwaliteit op te voeren zonder dat het kostenpeil evenredig wordt verhoogd”. Is dit een gevolg van de omstandigheid dat bij Philips zoveel aandacht aan de kwaliteitszorg wordt besteed en hierbij van statistische methoden wordt gebruik gemaakt? Dit zou dan ongetwijfeld een sterke stimulans zijn voor anderen om deze weg ook in te slaan.

Voor de beantwoording van deze vraag kunnen we uitgaan van de definitie die Schaafsma en Willemze van het begrip kwaliteit geven: (blz. 311): „de kwaliteit van een industrieel produkt is de mate van bruikbaarheid ofwel de geschiktheid om aan de eisen van de verbruiker voor wien het werd vervaardigd, te voldoen”. Het is voor een praktische hantering noodzakelijk twee aspecten van de kwaliteit te onderscheiden nl.: (blz. 5) de kwaliteit van het ontwerp, dit is „... de mate waarin de in het ontwerp vastgelegde eigenschappen voldoen aan het doel waarvoor het produkt moet worden gebruikt, daarbij bedenkend dat het doel de prijs omvat”, terwijl anderzijds staat (blz. 4) „de kwaliteit van de uitvoering, dit is de mate waarin bij de vervaardiging van een produkt is voldaan aan de specificaties van het ontwerp”.

Het is uit het genoemde artikel in „Het Financieele Dagblad” duidelijk dat de schrijver de „ontwerp-kwaliteit” op het oog heeft. De publikaties van Schaafsma, Willemze en Geiss houden zich bezig met de „kwaliteit van de uitvoering”: Het is jammer, maar wij menen dat de hiervoor gestelde vraag nl.: „is de — beweerde —

soepelheid van de genoemde bedrijven bij het kiezen van een kwaliteitsniveau het gevolg van de toegepaste methoden van kwaliteitsbeheersing?” ontkennend moet worden beantwoord.

Dit moet echter geen reden zijn tot het nemen van het overhaaste besluit de bestudering van de besproken publikaties dan maar achterwege te laten. Hoe immers is de situatie? We laten nogmaals de schrijver in „Het Financieele Dagblad” aan het woord: „Voor kwaliteitsproductie is de basis van agressief speurwerk in het vlak van produktie en verwerking onontbeerlijk”. De grote bedrijven hebben dit ingezien en hierin voorzien. Hieraan danken zij de genoemde flexibiliteit. Voor de kleine bedrijven — die in dit opzicht op collectief georganiseerd speurwerk en de TNO-instituten zijn aangewezen — verloopt deze ontwikkeling nog veel te langzaam. Hierdoor zal de ontwerp-kwaliteit van vele bedrijven onvoldoende zijn en niet snel kunnen worden opgevoerd.

Wanneer wij hiernaast de situatie in het vlak van de fabricagekwaliteit bezien, dan is de toestand zeker niet gunstiger. De meeste bedrijven slagen er onvoldoende in de gefabriceerde produkten te laten overeenstemmen met hetgeen in het ontwerp werd gespecificeerd. Met andere woorden: zij hebben de kwaliteit van hun fabricage niet in de hand.

Terwijl men wellicht bij het verbeteren van het ontwerp grote delen van het werk kan uitbesteden aan instituten die zich met het verrichten van speurwerk belasten en zodoende dus een beter ontwerp zou kunnen „kopen” is dit bij de kwaliteit van de uitvoering onmogelijk. Deze kan niet van buiten in het produkt worden ingebracht; zij moet er al fabricerend worden „ingebouwd”.

Het is geen eenvoudige zaak tot zulk een kwaliteitsbeheersing te komen. Het is echter wel een noodzaak. Want een goed ontwerp kan bij gebrekkige realisering in de fabricage onbevredigende resultaten geven in het gebruik. Opvoering van de kwaliteit van het ontwerp zonder beheersing van de kwaliteit van de uitvoering betekent ergerlijke verspilling.

Bij het streven naar verbetering van de kwaliteitsbeheersing zijn velen in het bedrijf betrokken. Zeker niet alleen zij die met kwaliteitscontrole in de fabriek zijn belast. „Modern kwaliteitsbeleid” wil een handleiding zijn voor degenen die leiding moeten geven aan de verbetering van de kwaliteitszorg in het bedrijf. Het richt zich tot bedrijfsleiders, leiders van werkvoorbereidingsbureaus en hoofden van controle-afdelingen. De schrijvers gaan uitvoerig in op de statistische hulpmiddelen — steekproefvoorschriften en grafische verwerking der controleresultaten — die bij de moderne kwaliteitszorg onmisbaar zijn gebleken. Zij besteden meer aandacht aan de organisatorische problemen van het kwaliteitsbeleid dan de meeste Angelsaksische schrijvers.

De opbouw van het boek is als volgt:
in *deel I* wordt in 63 blz. een overzicht van het moderne kwaliteitsbeleid gegeven. Hierin vindt de bedrijfsleider alles wat hij moet weten om de toegepaste procedures (controlekaarten voor meetbare en niet meetbare grootheden, steekproefschema's voor partijkeuring) te kunnen volgen;

in *deel II* (107 blz.) wordt verder op de theorie en praktijk van de controle tijdens de fabricage ingegaan;
deel III (105 blz.) handelt uitvoeriger dan in deel I gebeurde over de kwaliteitsbeoordeling van partijen. Deze twee delen zijn in het bijzonder bestemd voor hen die met de leiding van de controle zijn belast.

Deel IV (87 blz.) is in het bijzonder van belang voor de

bedrijfsleiding. Aan de economische aspecten van het kwaliteitsbeleid, aan de organisatie hiervan en aan de problemen bij het opbouwen en in stand houden der organisatie wordt aandacht geschonken. In een *appendix* van 86 blz. wordt nader ingegaan op een aantal mathematisch statistische aspecten van de behandelde problemen, wordt een literatuurlijst over kwaliteitszorg in verschillende takken van industrie gegeven en zijn de bij het werk noodzakelijke tabellen en schema's opgenomen.

Het boek is veel duidelijker op de praktijk gericht en vanuit de praktijk geschreven dan vele van de Engelse publikaties over „quality control”. Het heeft zijn bruikbaarheid in de afgelopen twee jaar bewezen en behoeft geen aanbeveling meer.

Geiss richt zich voornamelijk tot hen die onmiddellijk leiding geven aan de fabricage: tot bazen, werkmeesters en tot hen die de controle verrichten: controleurs, bazencontroleurs etc. Een dergelijk geschrift was inderdaad nodig. Een programma van kwaliteitsbeheersing kan slechts goed worden uitgevoerd, indien degenen die onmiddellijk bij de fabricage betrokken zijn, een goed inzicht hebben in de gedachtengang die aan de aanpak ten grondslag ligt en in de methoden die worden gebruikt. Aan de hand van een aantal voorbeelden geeft de schrijver een beeld van de bij de moderne kwaliteitszorg gevolgde werkwijze.

Achtereenvolgens worden behandeld:

in *hoofdstuk 1*: het keuren van partijen met behulp van steekproeven. Met behulp van voorbeelden wordt aangetoond dat verschillende voorschriften en keuringseisen voor industriële producten zonder duidelijke probleemstelling zijn opgesteld, onder het motto „Je moet toch wat doen”. Met een aantal tegenvoorbeelden wordt aangegeven hoe het wel moet;

in *hoofdstuk 2* worden controlekaarten voor meetbare grootheden geïntroduceerd en met voorbeelden toegelicht;

Hoofdstuk 3 en 4 gaan hier in enkele bladzijden wat verder op in;

Hoofdstuk 5 bevat enkele opmerkingen over de economische en sociale aspecten van de besproken methoden van kwaliteitsbeheersing.

Belangstelling voor de kwaliteit van de fabricage is in de bedrijven in veel grotere mate aanwezig dan men veelal zou denken op grond van de bovenstaande wat pessimistische uitspraken en op grond van de ervaringen als „afnemer”. Wat veelal ontbreekt is een systematisch inzicht in de voor kwaliteitsbeheersing toe te passen methoden. Het is dringende noodzaak voor veel bedrijven zich hierin meer te verdiepen. De twee besproken boeken bieden hiertoe een uitstekende gelegenheid.

Hengelo.

J. H. ENTERS.

W. H. van Baarle: Reclamekunde en Reclameleer. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1956, 696 blz., f. 37,50.

In dit omvangrijke boek wordt een analytische behandeling van de aangekondigde stof gecombineerd met een kroniekschrijving van het Nederlandse reclamewezen. Deze combinatie van analytische en historische behandeling maakt het reeds bij de verschijning tot een klassiek naslagwerk, zowel voor de student op academisch niveau als voor hem die van de praktijk uit naar theoretische verdieping zoekt.

Dit betekent niet dat we in alle opzichten even enthousiast voor de wijze van behandeling zijn. We achten het minder gelukkig, dat de kroniekschrijving zozeer is opgetrokken rond personen in plaats van rond zaken en zakelijke feiten. Wel zal voor de student in reclamekunde evenals voor collega's op andere gebieden gelden dat hij de namen en prestaties van belangrijke mannen in het vak moet kennen. Doch hier is o.i. wat al te kwistig gewerkt met lange reeksen van namen zonder onderscheiding tussen belangrijk en onbelangrijk. Als voorbeeld verwijzen we naar blz. 450 waarop niet minder dan 25 namen voorkomen van hen die in een symposium of commissie hebben gezeten. Daarbij kan dan nochtans blijkbaar niets belangrijks vermeld worden omtrent de bijdrage die genoemde symposium of commissie tot de ontwikkeling van de reclamekunde geleverd hebben. Symptomatisch is missschijnlijk ook wel, dat het boek wel voorzien is van een persoonsnamenregister, doch niet van een zakenregister, waaraan — gezien de omvang — zeker dringende behoefte is.

Als we de schrijver reeds nu mogen lastig vallen met wensen ten aanzien van een herdruk, dan zouden we hem willen vragen, het snoeimes te zetten in deze woekering van namen bij onbetekenende citaten en bij vermelding van jury's, comité's, commissies, symposions en wat dies meer zij. Ze schaden het algemene niveau van de behandeling en laten de waardevolle analytische gedeelten te zeer in de knel komen.

Met de analytische behandeling zijn we immers overwegend wel gelukkig. De schrijver ziet de reclame allereerst als een complex van bedrijfseconomische en sociaal-economische problemen, en dus niet allereerst als een esthetisch probleem. Waar hij de maatschappelijke functie van de reclame behandelt, verbergt hij zijn liefde voor het vak geenszins, doch hij toont een eerlijk begrip voor hen, die twifelen of deze functie steeds op de juiste wijze wordt vervuld. In zijn hoofdstuk over „reclame-ethiek” toont hij zich een warm voorstander van een gezond houden van het vak door de inspanning van vakgenoten zelve.

Het grootste aantal hoofdstukken is gewijd aan de afzonderlijke behandeling der diverse media. Hiermede is wel een zeer compleet overzicht verkregen van wat men in de media wel en wat men niet kan. Vooral de coördinatie der media krijgt het accent, en hier worden zowel bedrijfseconomische als technische en creatief-artistieke aspecten behandeld.

Hoewel we ons niet bijzonder gelukkig voelen met de indeling in thema-typen naar Nixon, doet de auteur ons de wat rommelige systematiek daarin vergeten door met vaart en verve de problemen van themakeuze en thema-ontplooiing te schilderen. Hier was de schrijver in staat, uit zijn rijke praktijkervaring te putten, en de theoretische behandeling te illustreren met een schat van materiaal van eigen bodem.

Bijzondere aandacht verdient de gedachte van de heer Van Baarle, zich te doen seconderen door verscheidene deskundigen voor de behandeling van specifieke probleemgebieden als marktonderzoek, reclame en recht, exportreclame en druk- en reproductietechniek. Voor deze onderwerpen werd assistentie verleend door resp. de heren Drs. B. van der Meer, Mr. N. Drost, L. Smilde en Prof. Dr. G. W. Ovink. De betrokken hoofdstukken zijn helder en overzichtelijk geschreven, met vermindering van het vakjargon der marktonderzoekers, juristen, exporteurs en drukkers, zodat ze o.i. goed toegespitst zijn op de lezerskring voor wie ze zijn bestemd.

De stijl waarin dit boek is geschreven bewijst eens te

meer, dat men een onderwerp grondig en uitvoerig kan behandelen, zonder ooit tot een dorre stijl te vervallen. Indien we afzien van de eerder gesignaleerde storende nameninflatie, die op een aantal punten remmend werkt, kunnen we ons verheugen over het bezit van een met temperament en enthousiasme geschreven boek. Terwille van de prettige leesbaarheid moet men soms genoegen nemen met een wat overdreven voorkeur voor het uitheemse. We vragen ons af, of men Belgische Koninklijke Besluiten en gerechtelijke vonnissen ook in het Vlaams kan citeren in plaats van in het Frans (blz. 383). En we zijn er zeker van dat een citaat uit de Rotterdamse reclamecongres-rede van Prof. Dr. P. J. Verdoorn ook in het Nederlands gegeven had kunnen worden in plaats van in het Engels! (blz. 73). Deze storende kleinigheden, die bij een herdruk wellicht verholpen kunnen worden, zijn wellicht toe te schrijven aan de neiging van de reclameman, de zaken wat exotischer te stellen dan in normale taal mogelijk is.

Resumerend willen we de verschijning van dit boek zeer belangrijk noemen. Juist nu het „reclame-onderwijs” van de praktijk uit wordt opgezet, zal het werk van Van Baarle kunnen helpen, de practicus te leiden tot theoretische verdieping, daarbij uitgaande van de vermelding van bekende Nederlandse feiten en verhoudingen. Voor de academische student is „Reclamekunde en Reclameleer” een waardevolle aanvulling op de Angelsaksische literatuur waarmee men het tot nu toe in hoofdzaak moest stellen. Door verwijzing naar Nederlands feitenmateriaal wordt ook voor de student in „commerciële economie” de brug van theoretische bezinning naar praktische toepassing versterkt. Het is ook om deze reden dat we het boek van W. H. van Baarle durven plaatsen op de plank van handboeken en standaardwerken op dit gebied.

Bilthoven.

J. L. WAGE, éc.drs.

Centraal Sociaal Werkgevers-Verbond: Algemene Ouderdomswet. Tekst en commentaar. 's-Gravenhage 1956, 136 blz., f. 3 voor leden, f. 4,25 voor niet-leden.

Nu de invoering van de lang verbeide algemene ouderdomsverzekering met de eerstvolgende jaarwisseling een feit zal worden, heeft het C.S.W.V. het bedrijfsleven van dienst willen zijn met een commentaar op de nieuwe wet, waarin de strekking van de onderscheidene bepalingen, aan de hand van uitspraken tijdens de parlementaire behandeling, wordt verduidelijkt.

Na een beknopt overzicht van de voorgeschiedenis van de wettelijke ouderdomsverzekering sedert 1945 en een globaal overzicht van de inhoud van de nieuwe regeling, volgt een uitvoerige bespreking der 70 artikelen van de Wet.

Al munt de nieuwe wet, in vergelijking met vroegere sociale verzekeringswetten, uit door eenvoud en doorzichtigheid, toch blijkt bij lezing van de commentaar hoeveel aspecten ogenschijnlijk ondubbelzinnige bepalingen toch nog kunnen hebben en hoeveel vragen ze nog kunnen doen rijzen.

Dat de gecompliceerde en tijdens de parlementaire behandeling niet begrijpelijker geworden wetsbepalingen met betrekking tot de aanpassing van bestaande particuliere voorzieningen een uitvoerige toelichting verkrijgen, ligt voor de hand.

Hier zowel als bij de overige artikelen tonen de samenstellers, dat zij de totstandkoming van de Wet van nabij

hebben gevolgd en van de daaromheen gevoerde discussies, nauwkeurig kennis hebben genomen.

We kunnen dan ook het raadplegen van deze commentaar van harte aanbevelen en het C.S.W.V. voor het laten verschijnen daarvan dankzeggen.

Amsterdam.

Ir. J. N. SMIT.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Na maanden van extreme krapte was er gedurende de verslagweek op de geldmarkt een bescheiden begin van ontspanning te constateren. Terwijl sommige banken — vooral die, welke hun buitenlandse kredietverlening sterk hadden uitgezet — nog zeer moeilijk zaten, waren er daarnaast ook instellingen die, wat hun liquiditeit betreft, weer enige veren van de mond konden blazen, zodat zij in staat waren op de markt wat papier te kopen. Het marktdisconto voor driemaandspapier daalde hierdoor tot ca. 3 pCt., terwijl driemaandskasgeldleningen aan gemeenten op 4 pCt. kwamen. De callrente daalde tot $2\frac{3}{4}$ à 3 pCt. (niet-officieel) tegen de vorige week $3\frac{1}{4}$ à $3\frac{1}{2}$ pCt.

Insiders hadden een grotere ontspanning verwacht; het achterwege blijven hiervan schrijven zij toe aan de hamsteraankopen van het Nederlandse publiek, die meebrachten, dat de chartale geldcirculatie na de ultimo groter bleef dan anders het geval geweest ware.

Bij de aanzienlijke geldmarktverkrapping van dit jaar speelde de vermindering van de deviezenvoorraad een belangrijke rol; naar thans bekend werd gemaakt, bedroeg deze vermindering in de loop der eerste drie kwartalen van 1956 niet minder dan f. 500 mln. De hoop der optimisten is thans op het vierde kwartaal gevestigd. De jongste weekstaat-cijfers van De Nederlandsche Bank zijn echter weinig geschikt om optimisme op dit punt te schragen. Sinds het dieptepunt van 15 oktober jl., toen zij netto f. 4.202 mln bedroeg, vermeerdeerde laatstgenoemde goud- en deviezenvoorraad slechts met zegge en schrijve f. 10 mln.

De kapitaalmarkt.

De bewogen buitenlandse politieke situatie met in één week het bloedbad in Hogarije, de herkiezing van Eisenhower in de Verenigde Staten, en de wapenstilstand in Suez, met op de achtergrond bij dit alles de kans op een derde wereldoorlog, ging op de aandelenmarkt niet ongemerkt voorbij. Op sommige dagen tuimelden de koersen tientallen punten omlaag, om de volgende dag weer bijna evenveel omhoog te springen. Het feit, dat de algemene aandelenindex van A.N.P.-C.B.S., die zich gewoonlijk zeer rustig gedraagt, thans op één dag meer dan 10 punten inzonk, spreekt in dit verband boekdelen. Uiteraard was niet alleen de zenuwachtige stemming bij het belegend publiek voor deze ontwikkeling verantwoordelijk, doch deden ook blanco-verkopen resp. dekkingsaankopen van de beroepshandel bij dit wisselend verloop een duit in het zakje.

Vergeleken bij de in het geding zijnde buitenlandse invloeden, verzonken binnenlandse factoren de afgelopen week in het niet. Zo verwekte het bericht, dat de Regering zal voorstellen de investeringsafrek met onmiddellijke ingang (verder) te beperken weinig beroering; in rustiger markten zou deze klimaatsverslechtering ongetwijfeld meer commentaar hebben uitgelokt.

Op de obligatiemarkt bleef de rust beter bewaard dan

op de aandelenmarkt; ten hoogste was er enige koersafbrokkeling te constateren.

Een voor de markt voor niet risicodragend kapitaal belangrijk bericht vormde de tijding, dat een Nederlandse dochtermaatschappij van het concern Koninklijke Petroleum, de Shell-Tankers N.V., op deze markt — met tussenschakeling van de Mij. tot Financiering van Bedrijfspanden — voor niet minder dan f. 250 mln. onderhands gaat lenen tegen een effectieve rente (incl. de bereidstellingsprovisie voor later op te nemen delen van deze lening) van $5\frac{1}{4}$ pCt. bij 20-jarige looptijd. Het feit, dat voor zo'n grote lening een dergelijk rentepercentage wordt betaald, zal de rentevoet voor andere leningen op deze markt en voor obligatieleningen aan het bedrijfsleven stellig niet onberoerd laten.

Dit aanzienlijke — zij het indirecte — beroep van de Koninklijke op de onderhandse markt, nadat enige maanden geleden Philips daar reeds voor een zeer groot bedrag had opgenomen, is overigens niet het enige symptoom van een toenemende kapitaalvraag van het bedrijfsleven in deze vorm. Naar het Algemeen Handelsblad meldt, zou de Export-Financiering-Maatschappij onlangs getracht hebben bij pensioenfondsen voor ca. f. 70 mln. van dit krediet te verkrijgen, op te nemen in 1957/58. Uit het feit, dat laatstgenoemde maatschappij, naar wordt gemeld, een grotere liquiditeitsgarantie bij de Staat zal aanvragen, kan wellicht worden afgeleid, dat deze transactie momenteel nog niet gelukt is, weshalve de onderneming er naar streeft de gestegen kapitaalbehoefte zo nodig tijdelijk met behulp van de Staat te overbruggen.

De fakkeldrager...

Treinen, trams, auto's, bussen en fietsen, fietsen... In stuitloze stroom brengt het dagelijks vervoermiddel de honderdduizenden in de ochtenduren naar bedrijven en kantoren. Steeds groter worden de kantoorgebouwen. Steeds meer mensen eist het kantoor. Steeds meer wordt van het kantoor geëist. Ook van uw kantoor. Het kantoor is niet meer het donkere kamertje waar enige klerken *net handschrift vereist* brieven afschrijven. Niet meer de hoge lessenaar waar de boekhouder moeizaam de summiere cijfers van het bedrijf in enkele grote boeken heeft ingeschreven. Al lang niet meer! Zonder „het kantoor” ligt het moderne bedrijf, het hele leven van vandaag lam. Want het kantoor is vandaag het brein en het centrale zenuwstelsel van elke onderneming, groot of klein.

De taak van ons bedrijf in dit bestel is die van de fakkeldrager, het klassieke symbool van de man, die voorgaat en voorlicht...

Waar U als zakenman, industrieel of verantwoordelijk man in overheidsdienst, U bewust bent van het enorme belang van Uw kantoor, Uw administratie, kunnen wij U helpen, voorlichten, want ons enig belang is U de beste machines en systemen aan te bieden. Wij maken ze alle.

Remington Rand N.V.

FAKKELDRAGERS DER EFFICIENCY

Verkoopkantoren te Amsterdam: Kalverstraat 3-5 ten in Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Den Haag, Leeuwarden, Maastricht, Roermond, Rotterdam, Utrecht.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	26 okt. 1956	2 nov. 1956	9 nov. 1956
Algemeen		207,3	203,9	206,8
Internat. concerns		280,4	275,3	280,6
Industrie		160,4	156,8	158,0
Scheepvaart		168,7	169,7	172,5
Banken		127,8	127,0	126,0
Indon. aand.		102,2	101,4	101,2

Aandelen

Kon. Petroleum	793½	781½	789
Unilever	389	375	384½
Philips	265½	260½	268½
A.K.U.	226½	228½	235½
Kon. N. Hoogovens	327	320	315
Van Gelder Zn.	206½	194	204
H.A.L.	191	192½	195
Amsterd. Rubber	74½	74½	75½
H.V.A.	93	94½	93½

Staatsfondsen

2½ pCt. N.W.S.	66	67½	67½
3-3½ pCt. 1947	90½	90½	89½
3½ pCt. 1955 I	88	87½	87½
3 pCt. Grootboek 1946	87½	87½	86½
3 pCt. Dollarlening	93½	93½	92

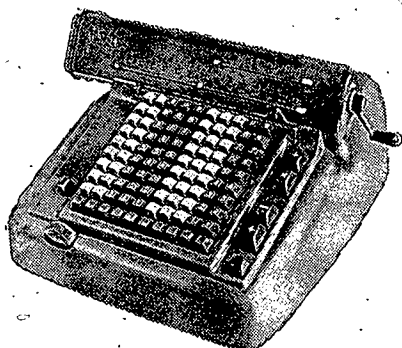
Diverse obligaties

3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	91½	91½	90½
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	85	87	85
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	92	93	92½
3½ pCt. Philips 1948	92½	92½	93
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank	84½	85½	85½

J. C. BREZET.

numeria

rekenmachine

totalia

telmachine en schrijvende rekenmachine

Leverbaar via de bonafide kantooromachinehandel

Importrice: J. A. J. Risseeuw's Handelsonderneming N.V., Koningin Emmakade 192-193, Den Haag.

Abonneert U op DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM

E.-S.B.

Uw medium voor publiciteit

op hoog niveau

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 31 oktober 1956

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen . . . f	76.229.303,12	Kapitaal f	49.000.000, -
Nederlands		Reserve	20.500.000, -
Schatkistpapier ..	387.200.000, -	Bouwreserve	1.000.000, -
Ander Overheidspapier ..	46.229.426,45	Deposito's op Termijn ..	261.088.405,04
Wissels	17.143.249,78	Crediteuren	669.477.348,43
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	46.067.575,81	Geaccepteerde Wissels ..	951.231,21
Effecten, Syndicaten en Waarden	55.984.760,90	Door Derden	
Prolongaties en Voorschotten tegen Effecten ..	36.330.355,07	Geaccepteerd	1.072.443,56
Debiteuren	411.195.696,14	Kassiers en Genomen Daggeldleningen	39.600.181,89
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	6.525.614,04	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	45.216.371,18
Gebouwen	5.000.000, -		
	<u>f 1.087.905.981,31</u>		<u>f 1.087.905.981,31</u>

Het perfecte Opbergstelsel!

stofvrije stapelbrieffhouders, automatische 'slep'.

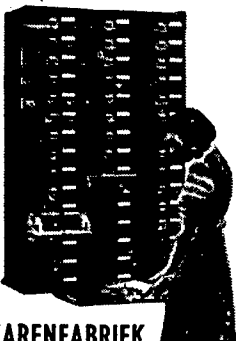

Octr. No. 68363

Brieffhouder

- * Stofvrije opberging
- * Onberispelijk archief
- * Solide uitvoering
- * Ruimte besparing
- * Patentsluiting
- * Prettig hanteerbaar
- * Kasten of rekken overbodig
- * Gemakkelijk uit te breiden
- * Direct verplaatsbaar
- * Aangename, rustige aanblik

**PAPIERWARENFABRIEK
A. AMBAUM-STEYL**

Kenzenstraat 8 - Postbox 8 - Steyl (L)
Telefoon 04706-837

Adverteer in E.-S.B.

HET GASBEDRIJF ZAA NSTREEK-WATERLAND TE ZAANDAM

zoekt

administratieve staffunctionaris

Taak: Het terzijde staan van het hoofd van de administratie (welke administratie tevens omvat die van het Gemeentelijk Elektriciteitsbedrijf Zaandam) o.a. bij de aanpassing van de administratieve organisatie aan de behoeften van de bedrijven en bij de bedrijfseconomische analyse van de door de administratie verzamelde cijfers.

Eisen: Ruime kennis van en ervaring met moderne administratieve methoden en systemen. Behoorlijke bedrijfseconomische kennis o.m. blijkend uit vergevorderde studie N.I.V.A. of doctoraal examen economie (bedrijfseconomische richting). Leeftijd niet jonger, dan 25 jaar.

Salaris: Al naar gebleken geschiktheid plaatsing in de salarisgroep van f 7.116,— tot f 8.268,— of f 7.812,— tot f 8.964,— (te verhogen met 6%).

Kandidaten moeten bereid zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Eigenhandig, niet met ballpoint geschreven sollicitaties worden tot 14 dagen na het verschijnen van dit blad ingewacht bij de directeur van het bedrijf.

De ware betekenis kunt U opslaan in het monumentale boekwerk „Jacht en Taal”, een rijke verzameling jacht- en jagerstermen en citaten, van de hand van Dr. A. G. J. Hermans, Een waardevol bezit en ... een geschenk, dat hogelijk gewaardeerd wordt.

Prijs f 27,50

Vraagt Uw boekhandelaar

Uitgave van de
**KON. NED. BOEKDRUKKERIJ
H. A. M. ROELANTS, SCHIEDAM**

C. VAN DER GIESSEN & ZONEN'S SCHEEPSWERVEN N.V.

gevestigd te Krimpen aan den IJssel

UITGIFTE van

f 494.000,— gewone aandelen aan toonder
(desgewenst op naam),

In stukken van f 1.000,— nominaal, ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1957 en van de volgende boekjaren,
en van

f 1.000.000,— 5% 20-jarige in gewone aandelen
converteerbare obligaties,

in stukken aan toonder van f 1.000,— nominaal,
waarvan f 12.000,— obligaties ondershands à pari zijn geplaatst.

De ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op de bovenvermelde gewone aandelen en op de resterende f 988.000,— obligaties, uitsluitend voor houders van claims van gewone aandelen, bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage openstelt op

DINSDAG, 20 NOVEMBER 1956

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4'uur

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 12 november 1956.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 12 november 1956.